

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

До захисту допустити:

Зав. кафедри

 _Юлія ДЕМИДОВА

«15» грудня 2023 р.

**«Забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу
між ЗДО та НУШ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта. Логопедія»
Куцєбової Анастасії Олександрівни
Науковий керівник:
Макаренко С. І. кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри дошкільної освіти

Рецензент:

Івах Світлана Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки та
дошкільної освіти

Кваліфікаційна робота захищена

З оцінкою відмінно

Секретар ЕК _____

«17» січня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАСТУПНІСТЬ У ФОРМАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МІЖ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА НОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ШКОЛОЮ.....	8
1.1. Теоретичні засади «наступності» між закладом дошкільної освіти та початковою школою у вітчизняній та зарубіжній педагогіці.....	8
1.2. Нова українська школа – нові підходи до організації освітнього процесу.....	22
1.3. Форми організації освітнього процесу у ЗДО та НУШ – напрямки наступності.....	34
Висновки до розділу 1.....	42
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ФОРМАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МІЖ ЗДО ТА НУШ	43
2.1. Особливості забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початкової школи.....	43
2.2. Поетапна реалізація педагогічних умов забезпечення наступності	53
Висновки до розділу 2.....	63
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Актуальність проблеми забезпечення наступності змісту дошкільної та початкової освіти набуває нині особливого значення з огляду на впровадження концептуальних засад реформування освіти, зокрема, Нової української школи (далі НУШ).

Наступність – дидактичний принцип забезпечення передумов відвідування школи. Сутність наступності як загальнопедагогічного методу: педагоги разом з батьками допомагають дитині підготуватися до школи без негативних наслідків для її психіки.

Проблему наступності досліджували Ш. Амонашвілі, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Тіхеєва, К. Ушинський; сучасні дослідники М. Антонєць, А. Богущ, Т. Гущина, Н. Кирдяєва, О. Коваленко, А. Курлат, З. Магомеддибірова, В. Маркова, Н. Пономарьова, Л. Шинкарьова та інші. Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою освітою вивчалася у таких напрямках: розкрито методологічні засади (І. Огородник, О. Савченко), педагогічні основи та способи забезпечення (О. Вашуленко, Л. Калмикова, О. Проскура), методичний і педагогічний аспекти (А. Богущ, Н. Кічук, В. Кузь).

«Нова українська школа – це освіта нових сенсів, дитиноцентризму і поваги до кожної людини. НУШ – це цікава, практико орієнтована, безпечна і дружня до дитини школа. А для батьків вона – відкрита, чесна і націлена на співпрацю» [17].

Складові наступності між дошкільною та початковою школою включають в себе:

- методичну роботу;
- спільну роботу вихователів та практичного психолога школи;
- роботу з батьками майбутніх першокласників;
- роботу з майбутніми першокласниками;
- адаптацію до початкової школи;

- психолого-педагогічні рекомендації щодо розв'язання проблеми шкільної дезадаптації.

Початкова школа, заснована на прийнятті дошкільного дитинства, повинна забезпечити подальше формування особистості дитини, її інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток.

Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах реформування загальної середньої освіти на основі Концепції нової української школи мають багато спільного, зокрема [9, с. 3]:

- гуманізм як норма поваги до особистості, доброзичливого, дбайливого ставлення до дитини без примусу та насилля;

- визнання внутрішньої цінності кожного вікового періоду та зосередження уваги на вікових особливостях;

- врахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпів розвитку дитини;

- опора на досягнення попереднього етапу розвитку;

- створення сприятливих умов для формування та розвитку у дитини пізнавальних і психічних процесів, правильної спрямованості на діяльність у соціумі, конструктивних мотивів поведінки, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та поваги до оточення;

- забезпечення реалізації потенційних можливостей дитини тощо.

Спільними зусиллями педагогічних колективів дошкільних закладів, школи та спільноти батьків забезпечується психологічно виважений та успішний перехід дитини від попереднього рівня – дошкільної освіти, до наступного – початкової освіти.

Початкова школа безпосередньо пов'язана з дошкіллям і продовжує (особливо – 1–2 класи) діяти за принципами й методиками, що застосовують у садочках:

- Використовувати гру як один із основних елементів навчання в першому класі.

- Діяльнісний підхід до навчання, тобто через участь у суто дитячих видах діяльності (спорт, ігри, мистецтво, пізнавальне навчання, економіка та домашнє господарство) діти набувають власного досвіду та навичок.

- Компетентнісний підхід: компетентності дитини формуються відповідно до навчального процесу з урахуванням її бажань, інтересів та намірів, на основі набутих знань, умінь та навичок.

- Інтегрований підхід: формує цілісну картину світу.

- Особистісно орієнтований підхід: підвищена увага до індивідуальних потреб, уподобань, здібностей, ініціативності та творчості дитини.

Зазначене й зумовило вибір нами теми кваліфікаційної роботи: «Забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ».

Об'єкт дослідження: процес забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початковою школою.

Предмет дослідження: педагогічні умови забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початковою школою.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати педагогічні умови забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початковою школою.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття «наступність» у контексті дошкільної та початкової освіти.

2. Визначити критерії, показники й рівні забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ.

3. Виявити й експериментально перевірити педагогічні умови забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початковою школою.

4. Розробити систему роботи закладу дошкільної освіти та НУШ щодо забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу.

Гіпотеза дослідження: Наступність у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ буде забезпечено ефективно за таких педагогічних умов:

- 1) ознайомлення педагогів ЗДО та школи зі формами та методами один одного;
- 2) перегляд педагогами форм роботи один одного;
- 3) проведення форм роботи один для одного;
- 4) організація «Школи майбутнього першокласника»;
- 5) консультації для батьків від вихователя та вчителя;
- 6) створення плану спільних дій закладу дошкільної освіти та школи.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження;

емпіричні: педагогічний експеримент, спостереження, анкетування.

База дослідження: ЗДО №49 Бахмутської міської ради Донецької області.

Теоретична значущість полягає у поглибленому аналізі забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання результатів дослідження в розробці вебінарів, конспектів занять, написання статей для висвітлення проблеми забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження доповідалися на III Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат»

Публікації. Куцєбова А. О. Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою для дітей з ООП // Інклюзивна освіта: ідея, стратегія,

результат: Матеріали III Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 23–24 квітня 2023 р.) / Упоряд. З. І. Удич, І. М. Шульга. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 185 – 187.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

НАСТУПНІСТЬ У ФОРМАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МІЖ ЗАКЛАДОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА НОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ШКОЛОЮ

1.1. Теоретичні засади «наступності» між закладом дошкільної освіти та початковою школою у вітчизняній та зарубіжній педагогіці

Проблема наступності між двома ланками освіти завжди була однією з важливих проблем вітчизняної педагогіки. Наступність дошкільного закладу і школи – це особливий, складний зв'язок. Він передбачає перехід від одного рівня навчання до іншого, який здійснюється із збереженням і подальшою поступовою зміною методів, форм виховання і навчання.

Підготовка дітей до навчання у школі особливо актуальна, коли у світі спостерігаються спільні тенденції досягнення успішної наступності між дошкільною та початковою освітою. Дошкільний заклад, як відкрита система, відіграє важливу роль у навчанні дитини, щоб вона плавно та ефективно пристосувалася до навчання в школі.

Проблему наступності у вітчизняних працях досліджували Ш. Амонашвілі, О. Запорожець, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Тіхеєва, К. Ушинський; сучасні дослідники М. Антонець, А. Богуш, Н. Пономарьова та інші.

Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти вивчалася за такими напрямками: методологічні засади (І. Огородник, О. Савченко та ін.), педагогічні основи та способи забезпечення (О. Вашуленко, Л. Калмикова, О. Проскура та ін.), методичний і педагогічний аспекти (А. Богуш, Н. Кічук, В. Кузь та ін.), форми організації і методи навчання у закладах дошкільної освіти (ЗДО) та початковій школі (З. Борисова, В. Гурська, З. Істоміна, О. Киричук, Л. Парамонова, М. Поддяков, Т. Фадеева, Ф. Шелухін та ін.), наступність у

діяльності ЗДО та НУШ (Н. Каньоса, С. Лавренко, І. Ліпчевська, О. Половіна, О. Шадюк та ін.).

В. О. Сухомлинський вважав, що кожен віковий етап є підготовчою базою для наступного етапу («зони найближчого розвитку»), який у свою чергу розширює і поглиблює потенційні можливості попереднього етапу. Він вважав, що для того, щоб добре пізнати кожну дитину, глибоко вивчити індивідуальні особливості сприймання, мислення та розумової діяльності, потрібен рік з підготовки дитини до школи. «Перш ніж дати знання, треба навчити думати, сприймати, спостерігати. Треба також добре знати індивідуальні особливості здоров'я кожного учня – без цього не можна нормально вчити» [43, с. 396].

Великий педагог розглядав динаміку вікового формування особистості як безперервний, органічно взаємопов'язаний процес. Так він розглядав питання наступності між дитячим садком і початковою школою [2, с. 8].

За визначенням А. М. Богуш, наступність – це вищий ступінь розвитку, коріння якого міцно вросло в попередній ґрунт. Автор рекомендує здійснювати наступність за трьома напрямками: зміст освіти, форма виховної роботи та методика навчання. Академік стверджує, що наступність – це те, що запобігає кризовим явищам психічного розвитку особистості, а головним і кінцевим результатом реформування освіти є забезпечення непервності [30, с. 20].

Окрім вітчизняних педагогів, дослідженням проблеми наступності між ланками освіти займалися й зарубіжні вчені. Занепокоєння західних дослідників щодо наступності між дошкільною та початковою освітою зосереджено на характеристиках вікових груп (6-8 років) та систематиці цілей (Б. Блум А. Валлон, Р. М. Ган'є, М. Дебесс, Ж. Піаже та ін.). Деякі дослідники радять говорити про наступність у контексті підготовки дитини до шкільної освіти (Д. Аусубель, Р. Брандт, Р. Ган'є, Д. Еванс, В. Елліс та ін.). З цього приводу Даніель Еванс [49] стверджує, що іноді дитина,

досягнувши певного віку, вже вважається готовою до школи. Всупереч цій точці зору, Давид Аусубель [47] стверджує, що готовність до школи є функцією поведінки. Діти, на думку автора, відрізняються один від одного в певному віці через різний соціальний досвід. Інші дослідники вважають, що дорослішання обумовлено індивідуальними особливостями спонтанного прояву вроджених схильностей дитини і не залежить, як мінімум, від соціальних і освітніх умов. Автори виступають за розробку діагностичних тестів шкільної зрілості та рівня розвитку відмінностей між дітьми.

Інша концепція підготовки дітей до школи в контексті наступності, яка виявилася життєздатною до сьогодні, розроблена Е. Бернартом. Підготовка до школи передбачає, на думку автора, формування та розвиток системи біопсихосоціальних рис. «Єдиний спосіб уявити собі шкільну зрілість, – зауважує Е. Бернарт, – це мультидисциплінарність, залучення всієї особистості» [48].

Наступність між дошкільною та початковою освітою, як зв'язок і узгодженість усіх складових навчально-виховного процесу ЗДО та НУШ: цілей, завдань, змісту, методів, засобів, організаційних форм, що забезпечують ефективний розвиток дитини, її успішне навчання у цих сферах освіти [32, с. 33].

Наступність дитячого садка і школи передбачає досягнення єдності змісту навчальної діяльності, дидактичних стратегій, взаємне знання програми, турботу про зміст і форми навчання дітей.

Базовий компонент дошкільної освіти орієнтується не на інтелектуальну готовність дітей до отримання початкової та середньої освіти, а на особистісну готовність. Вона визначається здатністю дитини переходити на нову для неї роль учня. Якщо вона готова до переходу на новий, якісно більш високий щабель свого розвитку, то у неї вже сформована так звана внутрішня позиція школяра. Визначити наявність цієї позиції просто. Якщо у дитини є усвідомлене бажання вчитися, пізнавати щось нове, вона у неї є [3].

Пріоритетне завдання кожного закладу дошкільної освіти – це підготовка до школи. Вихователі повинні надати дітям рівні стартові можливості для подальшого навчання. Це прописано у державних освітніх програмах. Дитячий садок має сприяти початковому формуванню особистості дитини і надати їй навички, які допоможуть їй у майбутньому відносно легко засвоїти шкільну програму.

Зазвичай це досягається впровадженням моделей дошкільної освіти, які за своєю специфікою дуже схожі на програми, які реалізуються в 1-2 класах. І це не випадково. Адже наступність закладу дошкільної освіти і школи – це безперервний процес розвитку, навчання та виховання дитини. Діти, які прийшли з дитячого садка в перший клас, не повинні відчувати різкої зміни так званого мікроклімату і вимог, які до них пред'являються.

В спадщині В. О. Сухомлинського, у сучасних державних документах зазначається, що сьогодні як у дитячому садку, так і в школі головним напрямом наступності є те, що навчально-виховний процес спрямований на формування особистості дитини, розвиток її компетентностей (комунікативної, інтелектуальної, фізичної), творчості, ініціативи, самостійності, здібностей, здібностей, умінь і навичок, відповідальності, самосвідомості і самооцінки [2, с. 11].

ЗДО та початкова школа мають багато спільного: гуманізм, який враховує повагу до дитини, уважне ставлення до дитини без примусу та насильства; врахування самоцінності кожної вікової групи; врахування вікових особливостей, врахування інтересів, здібностей особистості; врахування попереднього етапу розвитку дитини; створення умов, які гарантують формування та розвиток пізнавальних і психічних процесів у дитини, відповідного інтересу до соціальної діяльності, конструктивної мотивації поведінки, впевненості в собі, позитивної самооцінки, поваги до інших [31, с. 40].

Наступність закладів дошкільної освіти і шкіл в контексті Державних освітніх стандартів неможлива без взаємодії освітніх закладів. Зазвичай їх точки дотику базуються на трьох основних напрямках. Перший – узгодити цілі та завдання наступності. Другий напрямок передбачає відбір змісту навчання дітей. У ньому в обов'язковому порядку враховуються принципи безперервності освіти і психолого-педагогічні умови їх реалізації відповідно до державного освітнього стандарту. Третій аспект, у свою чергу, полягає у збагаченні організаційних методів і форм навчання як у дошкільному навчальному закладі, так і в школі.

Відповідно, у сучасній педагогіці визначено такі пріоритетні напрями наступності [25, с. 5]:

- перший напрямок – узгодження цілей на рівні дитячого садка та початкової школи. Метою дошкільної освіти є всебічний і загальний розвиток дитини, який визначається потенційними віковими можливостями та особливостями дитинства, періодом самоцінності життя особистості.

Метою початкової освіти є продовження всебічного і загального розвитку дітей з урахуванням особливостей шкільного життя разом із набуттям найважливіших навичок, таких як читання, письмо, математика. І в дитячому садку, і в школі виховний процес має бути спрямований на формування особистості дитини, тобто на розвиток здібностей (комунікативних, розумових, фізичних), творчості, ініціативи, самостійності, відповідальності, обачності, самосвідомості, самооцінки.

Крім того, план наступності дошкільного навчального закладу і школи передбачає співпрацю вихователів і педагогів. Вчителям корисно відвідувати відкриті уроки один одного. Адже в їх процесі встановлюються не тільки аспекти наступності, а й визначаються єдині вимоги до випускників дитячого садка.

- другий напрямок – посилення змісту освіти в початковій школі (за матеріалами робіт О. Савченко, О. Кононко та ін.), а саме [41]:

1) насиченість змісту освіти історико-географічними та краєзнавчими знаннями, які можуть максимально активізувати пізнавальний інтерес дитини, задовольнити потреби дитини в практичній поведінці та сформувати почуття відповідальності за найближче оточення;

2) впровадження в педагогічний процес різноманітних видів творчої діяльності дітей (домашні ігри, театральність, технічне та художнє моделювання, експерименти, словесна творчість, музична та танцювальна імпровізація);

3) збагачення змісту навчання естетичного циклу, залучення до національної художньої культури через художню діяльність, відвідування музеїв, виставок, художніх майстерень, як одного із засобів самовираження дітей на основі їх індивідуального емоційно-образного бачення. Мета – збагачення загальнокультурного розвитку дитини.

- третій напрямок – удосконалення організаційних форм і методів навчання в дошкільному закладі і початкових класах. Для цього необхідно: забезпечити рухову активність дітей у школі під час фізкультурних годин, великих перерв та позакласних заходів; використовувати різні форми навчання, у тому числі окремі види діяльності на інтегрованій основі; забезпечувати зв'язок повсякденного життя, самостійної діяльності дітей (ігрової, образотворчої, будівельної та ін.) із заняттями (фронтальні, групові); використовувати циклічну, проектну організацію змісту навчання в дитячому садку для створення умов для використання дітьми власного досвіду; функціонально моделювати діяльність дітей для створення розвивального, тематичного середовища в дошкільному закладі та початковій школі; використовувати методи, що активізують мислення, уяву та дослідницьку діяльність дітей (наприклад, елементи навчальних завдань, відкриті завдання з можливістю «правильного» розв'язання).

- четвертий напрямок – співпраця з батьками. Без цього неможлива наступність у роботі дошкільного навчального закладу та школи. Адже саме

батьки знають особливості своєї дитини, що може значно допомогти вихователям в процесі організації навчально-виховного процесу. Тому проводяться батьківські збори, в яких беруть участь вихователі дитячих садків та вчителі шкіл. Часто організуються вечори запитань і відповідей, конференції, дні відкритих дверей. Практикується тестування та опитування батьків, що допомагає вивчити благополуччя сім'ї в очікуванні шкільного майбутнього їхньої дитини [44, с. 251].

Найбільшу увагу висококваліфіковані вихователі дитячого садка приділяють розвитку активності дитини, її інтелектуальному розвитку. Використовуються переважно продуктивні методи навчання: знання не передаються в готовому вигляді, діти опановують їх самостійно, у процесі діяльності, організованої вихователем. Це не тільки вчить їх думати, міркувати та отримувати інформацію, а й розвиває комунікативні навички. Уміння спілкуватися, будувати діалог, висловлювати свої думки та обґрунтовувати їх є одним із найважливіших компонентів навчальної діяльності [10].

Емоційний розвиток також дуже важливий для забезпечення наступності. Без цього також неможлива наступність у роботі дошкільного навчального закладу та школи. Всі знають, наскільки важливий естетичний, етичний і культурний розвиток. Без нього неможливе формування моральної ціннісної людини. З раннього дитинства діти повинні отримувати уявлення про себе, свою сім'ю та її значення, про суспільство і державу, природу і світ. Педагоги дошкільного навчального закладу мають ознайомити їх із традиціями, звичаями, святами. Важливо донести до вихованців значення сімейних обов'язків, а також такі поняття, як взаємоповага, взаємодопомога, любов, милосердя [12, с. 63].

Вихователі мають сприяти розвитку творчих здібностей, які будуть активно продовжувати розвиватися у школі. Обов'язковими є заняття з музики, хореографії, образотворчого мистецтва, поезії. Саме в цій діяльності

дитина починає проявляти власні ідеї та задуми, які згодом реалізує в розповідях, малюнках, рухах, піснях. Крім того, творчість допомагає самовиразитися навіть у віці 5-6 років.

Також багато часу педагоги дошкільного закладу приділяють розвитку уваги, пам'яті, наочно-образного, логічного та образного мислення дітей. У майбутньому це допоможе їм легше оволодіти методами порівняння, аналізу, узагальнення та синтезу.

Крім вищесказаного, в програму наступності дошкільного навчального закладу і школи обов'язково входять заняття з формування у дітей мотивів навчання. Уже на початковому етапі майбутні учні повинні усвідомити, що навчання – це важлива, суспільно значуща справа. Вихователь зобов'язаний допомогти їм переконатися в необхідності навчання. Зазвичай це робиться шляхом пробудження в них інтересу до окремих предметів і до отримання знань загалом. Це не тільки викликає у дітей бажання йти до школи, а й розвиває допитливість і розумову активність.

Початкова школа повинна адаптувати свою структуру та організацію до потреб дитини. Іншими словами, школа має бути адаптована до психофізіологічних особливостей дитини та її перших шкільних днів. Щоб процес набуття знань і формування навичок розпочався в дитячому садку, потрібен дуже тісний зв'язок між дитячим садком і школою. Оскільки ці вміння формуються не випадково, а поступово, систематично, то перед вихователем стоїть завдання підготувати дітей до набуття умінь і навичок, необхідних для навчальної діяльності [1, с. 48].

Дитячий садок має бути основоположним етапом у розвитку дитини не лише через науковий зміст освітнього процесу, а й через свободу дій, яку пропонує дошкільний заклад, що стимулює її інтереси до пізнання та сприяє розширенню сфери соціальних відносин.

Основні напрями взаємодії між ЗДО та НУШ [25, с. 4]:

1) Між педагогічними колективами. Основною метою налагодження взаємодії вихователів дошкільної освіти з педагогічними працівниками школи є підготовка дітей до шкільного навчання відповідно до вимог часу, налагодження дошкільної освіти зі школою у навчально-виховній діяльності. Це встановлення міцного зв'язку між закладами, досягнення високих результатів у цій сфері шляхом глибокого аналізу освітньої та виховної роботи, яка проводиться в дошкільному закладі та школі, щоб діти могли успішно навчатися в школі.

Забезпечення перспективності й наступності передбачає тісну взаємодію педагогів дошкільного закладу і початкової школи та системну роботу з наступних напрямів [28, с. 23]:

Інформаційно-просвітницький (реалізується у процесі спільних педагогічних рад колективів дошкільного закладу і початкової школи з питань перспективності й наступності, семінарів-практикумів з узгодження програм, взаємного обміну планами, проектами, ін. розробками; у роботі творчих груп тощо) –

- володіння вихователями і вчителями особливостями розвитку, виховання й навчання дітей на кожній попередній та наступній сходинках освіти;

- ознайомлення педагогів з новітніми програмами й технологіями навчання та виховання обох ланок освіти – для старшої групи дошкільного закладу та 1-го класу початкової школи.

Психологічний напрям реалізується у процесі семінарів-практикумів за участю практичних психологів школи та дитсадка; тренінгів тощо –

- визначення педагогами й психологами дитсадка і школи специфіки й особливостей забезпечення психолого-педагогічного супроводу переходу дітей від провідної ігрової до навчальної діяльності;

- забезпечення психологами й педагогами психологізації освітнього процесу як умови формування особистості дитини.

Методичний напрям реалізується шляхом взаємовідвідування та подальшого обговорення на заняттях і в класах; проведення семінарів-практикумів, спільних навчальних зустрічей, виставок, конференцій за окремими методиками; обмін перспективним освітнім досвідом; використання однакових форм, методів та прийомів освітнього процесу для дошкільників та першокласників (пов'язаних з мовним, математичним розвитком, ознайомленням з навколишнім, фізичним, естетичним та соціальним розвитком).

Практичний напрям передбачає взаємовідвідування й спостереження за діяльністю дітей на заняттях та в повсякденні, бесіди, організація «Школи майбутнього першокласника», спільних видів діяльності старших дошкільників і першокласників –

- попереднє знайомство вчителів зі своїми майбутніми учнями;
- кураторство вихователями своїх колишніх вихованців у школі;
- встановлення гармонійного співвідношення між загальною та спеціальною підготовкою до школи..

Результатом співпраці педагогічних працівників є спільна педагогічна рада вчителів та вихователів, на якій аналізуються результати підготовки до школи, помилки та упущення та передбачається подальша співпраця між школами та дошкільними закладами [13, с. 76].

2) Між дитячими колективами: подорожі, спільна діяльність, спілкування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Це позитивно впливає на формування навичок комунікації, дисципліни, поведінки, почуття обов'язку та інших якостей, які необхідні майбутнім учням.

3) Спільна робота батьків із ЗДО та школою: проведення батьківських зборів майбутніх першокласників, організація тематичних виставок, консультацій, спільних виховних сімейних заходів; Організація першого дня навчання для батьків у закладах освіти; проведення анкетування батьків учнів, які йдуть у перший клас, щодо готовності дитини до школи;

професійна організація підтримки сімей для вирішення психологічних, освітніх та соціальних проблем.

Заклад дошкільної освіти і школа співпрацюють між собою з педагогічних, методичних і практичних питань. Для реалізації спільної мети між ЗДО і НУШ встановлюються конкретні форми співпраці: педагоги та вихователі обговорюють доцільність спільної діяльності з підготовки дітей до школи, а також обмінюються досвідом через лекції, підготовлені вихователями та вчителями про вікові особливості дітей, психічні труднощі при переході з закладу дошкільної освіти до школи, чинники, що сприяють безперешкодній адаптації до шкільних умов, та інше.

Практичне завдання спілкування ЗДО та НУШ полягає в тому, що, з одного боку, вчитель йде в старшу групу ЗДО і знайомиться зі своїми майбутніми учнями, а з іншого боку, вихователь старшої групи ЗДО дізнається, як навчаються його колишні вихованці в першому класі. Проводячи дітей до школи, кожній дитині дається чітка характеристика.

У цьому описі вихователь розкриває унікальні особливості розвитку кожної дитини, що допомагає вчителю правильно з педагогічної точки зору підходити до роботи з дитиною. Вихователь, у свою чергу, послідовно спілкується з дітьми, які пішли в 1 клас, бере безпосередню участь в уроках і за опитуванням вчителя з'ясовує, як вони навчаються, їх поведінку, причину неуспішності. Все це дозволяє вихователю з'ясувати досягнення і недоліки виховної роботи, яка проводиться з дітьми.

Основу співпраці становить перспективний план спільної роботи, в якому мають бути визначені основні завдання, зміст, форми роботи, терміни та особи, відповідальні за здійснення взаємодії.

У перспективі співпраці між дитячим садком і школою необхідно створити в дитячому садку сприятливі умови для нових надбань і прогресу в когнітивних, афективних і психомоторних здібностях дошкільників, оскільки дошкільний вік фахівці вважають одним із найважливіших періодів, що

пояснюється неабияким прогресом у всіх планах і особливо в сфері почуттів і особистості дитини [46, с. 70].

Для забезпечення практичної перспективи та наступності в роботі дитячих садків і початкової школи важливо дотримуватись таких конкретних умов: співпраця має бути довготривалою та непорушною; робота – систематична та планова; завдання – комплексне. Тому головною умовою забезпечення неперервності освіти є тісна взаємодія педагогічних колективів, а основою таких стосунків є довіра, взаємоповага, любов до дитини, увага до її індивідуальних особливостей, турбота про гармонійний розвиток особистості [20, с. 6].

Основним завданням наступності є реалізація єдиної лінії розвитку дитини. Процес починається в дитячому садку, після чого продовжується в початковій школі.

Існує кілька основних завдань, які стоять перед педагогами дошкільних закладів. Вони повинні будуть познайомити учнів із цінностями здорового способу життя, а також забезпечити їхнє емоційне благополуччя, сприяючи розвитку їх позитивного самосприйняття. Педагог дошкільного закладу також зобов'язаний розвивати у дітей допитливість, ініціативу, довільність, здатність до творчого самовираження.

Важливо також зробити процес формування знань про навколишній світ, стимулювання ігрової, пізнавальної та комунікативної діяльності максимально плідним. І, звичайно, вихователі зобов'язані сприяти розвитку у дітей компетентності по відношенню до себе, до світу та інших людей. Вже на етапі дошкільної освіти майбутні школярі повинні засвоїти основи співпраці з дорослими та однолітками. Надалі педагоги шкіл працюють з дітьми за цими ж напрямками [6, с. 9].

Як забезпечити наступність дошкільного і початкової школи? Діти вже свідомо приймають цінності здорового способу життя і починають робити перші спроби регулювати свою поведінку відповідно до них. Педагоги

допомагають реалізувати їх готовність до активної взаємодії з навколишнім світом, здатність і бажання вчитися та вдосконалюватися. Продовжується вдосконалення та розвиток таких якостей, як самостійність та ініціатива. І все це, звичайно, супроводжується наданням знань з предметів, що вивчаються, та встановленої освітньої програми.

Також хотілося б звернути увагу на деякі проблеми, які виникають у процесі реалізації зазначеної програми.

Головна з них - завищені вимоги до дітей. Вихователі та батьки хочуть бачити їх такими, що читають, вміють розв'язувати задачі, писати оповідання, малювати, співати, танцювати тощо. Бажання навчити всьому цьому робить відвідування дитячого садка справжньою роботою для дітей.

Приходячи в старшу групу, дитина починає самостійно проявляти себе в різних видах діяльності: у самообслуговуванні, чергуванні, у своїй праці на природі. Самостійність і організаторські здібності дитини формуються під безпосереднім керівництвом вихователя в усій її діяльності. Багато методів, які використовуються в організації дошкільної освіти і в початковій школи, однакові і спрямовані на вдосконалення розумового, морального і вольового розвитку дітей, одночасно, зацікавлені в отриманні знань нового змісту, практичної діяльності, знань. Таке керівництво педагога практичною діяльністю дітей, процесом навчання є основою узгодженості між школою і дошкільною освітньою організацією [39, с. 207].

Як зазначають у БКДО, кінцевим результатом дошкільної освіти має стати формування дошкільної зрілості у дітей.

За словами Т. Піроженко, дошкільна зрілість випускників ЗДО включає фізичний, емоційний, пізнавальний та особистісний розвиток дитини у 6 років, готовність до взаємодії з навколишнім середовищем. Розвиток у дошкільнят окремих видів діяльності, які є основними для дошкільників, визначає і забезпечує адаптацію дитини до нового соціального статусу (школяра, учня) [3].

Було визначено такі компоненти і показники дошкільної зрілості [5, с. 26]:

1) Особистісно зорієнтований компонент:

- усвідомлення дитиною образу «Я», її положення в системі взаємовідносин;

- сформованість базових якостей особистості дошкільнят: самосвідомості, самоповаги, почуття власної гідності, впевненості в собі, самостійності, ініціативності, творчості, відповідальності та свободи вибору.

2) Емоційно-ціннісний компонент:

- емоційна стійкість дитини;

- позитивна мотиваційна спрямованість на здобуття нових знань, умінь і навичок; побудова позитивних взаємовідносин у новому шкільному колективі;

- готовність до набуття нового соціального статусу «Я – учень», «Я – школяр».

3) Операційно-діяльнісний компонент:

- формування знань, умінь і навичок, необхідних для навчання в школі;

- довільність психічних процесів і дій;

- наявність передумов для навчальної діяльності (формування різних видів компетентностей за БКДО).

Отже, ефективність вирішення проблеми наступності зумовлена як готовністю дітей до школи, так і організацією навчання і виховання в першому класі, яка повинна відповідати віковим особливостям дітей і сприяти процесу їх адаптації до шкільного життя. При своєчасній допомозі можна запобігти багатьом труднощам у майбутніх школярів. Успіх у переходу від ролі дошкільника до ролі школяра дасть найкращі результати і принесе дитині задоволення від навчання.

1.2. Нова українська школа – нові підходи до організації освітнього процесу

«Нова українська школа» – ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета – створити школу, в якій цікаво вчитися і яка надає учням не тільки знання, але й здатність застосовувати їх у повсякденному житті.

НУШ – школа, яку учні відвідують із задоволенням. Тут вони вчаться слухати, критично мислити, не боятися висловлювати свою думку та стають відповідальними громадянами. Водночас батьки також із задоволенням відвідують цю школу, адже тут панує співпраця та взаєморозуміння. [23].

Концепція «Нова українська школа» – це якісно нова цільова програма розвитку загальної середньої освіти, яка передбачає зміни змісту, організації навчальних програм, педагогічно-методичного забезпечення, підходів до оцінювання результатів освіти. Діяльність закладів загальної середньої освіти спрямована на те, щоб «люди усвідомлювали себе громадянами України, здатними жити в суспільстві, цивілізовано взаємодіяти з природою, мати прагнення до самовдосконалення та навчання впродовж життя» [38, с. 61].

Головне завдання школи згідно з концепцією – надати кожній дитині доступ до якісної освіти. Успіх України – мати суспільство освічених людей, адже кожна дитина, незалежно від її здібностей, має право на успіх у житті, на розвиток власних здібностей, які може запропонувати якісна освіта [23].

Відповідно до загальних цілей виховання і навчання, місією НУШ є всебічний розвиток особистості дитини відповідно до вікових та індивідуально-психологічних особливостей, формування етичних, моральних і загальнокультурних цінностей, основних та предметних компетентностей, необхідні життєві та соціальні навички, які забезпечують готовність до подальшого навчання в початковій школі та життя в демократичному суспільстві [36, с. 138].

З реалізацією концепції «Нової української школи» перед освітянською спільнотою постали конструктивні модернізаційні виклики, які змінюють суспільно-професійну місію вчителя в контексті європейського професіоналізму та зберігають ментальні українські риси.

Завданням вчителя Нової української школи є вміння організувати компетентнісне навчання (не знання заради знань, а вміння застосовувати їх у реальному житті; не те, що ти знаєш, а як це використовувати), забезпечити інтегрованість змісту (предметні та міжпредметні зв'язки) на основі ключових компетентностей [29, с. 13].

Сьогодні ефективність освіти тісно пов'язана з компетентнісним підходом. «Компетентність» розуміється як набутий особистістю, інтегрований результат освіти. Це не зберігання нормативно визначених норм та навичок, а застосування досвіду у проблемних ситуаціях, наприклад таких як, коли дитині не дають всі умови для вирішення задачі, коли не має достатньо інформації. І саме у таких ситуаціях створюються умови для залучення механізмів компетентності - здатності дитини діяти в будь-яких ситуаціях [33, с. 19].

Реформа «Нова українська школа» орієнтована на те, щоб випускник був конкурентоспроможним у XXI столітті. Основною ідеєю цієї реформи є перехід «від школи знань до школи компетентностей». На основі рекомендацій Європейського парламенту та Європейської ради визначено 11 ключових компетентностей Нової української школи [36, с. 93].

1. Спілкування державною мовою.

Дитина висловлює та пояснює поняття, ідеї, почуття, факти та точки зору усно та письмово. Здатна реагувати мовними засобами на цілий спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, вдома, у вільний час. Розуміє роль ефективної комунікації.

2. Спілкування іноземними мовами.

Дитина розуміє сказане іноземною мовою. Усно та письмово виражає та пояснює концепції, ідеї, почуття, факти та точки зору в широкому діапазоні соціокультурних контекстів. Вона може бути посередником міжкультурної комунікації.

3. Математична компетентність.

Дитина вміє мислити логічно та алгоритмічно. Використовує чисельні та геометричні методи для розв'язування задач, які застосовуються в різних сферах діяльності. Здатна розуміти та використовувати прості математичні моделі, знає, як будувати такі моделі для розв'язування задач.

4. Компетентність у природничих науках і технологіях.

Дитина розуміє наукові основи природи та сучасних технологій. Застосовує науковий метод до практичної діяльності. Спостерігає, аналізує, формулює гіпотези, збирає дані, проводить експерименти та аналізує результати.

5. Інформаційно-цифрова компетентність.

Дитина критично використовує інформаційно-комунікаційні технології для створення, пошуку та обробки інформації з метою впевненого обміну приватним спілкуванням у публічному просторі. Вона інформаційно-медійна людина, мислить алгоритмічно. Вміє працювати з базами даних, володіє навичками інтернет-безпеки та кібербезпеки, знає основи програмування.

6. Уміння вчитися протягом життя.

Дитина має змогу досліджувати та засвоювати нові знання, набувати нових умінь та навичок, організовувати власний та колективний навчальний процес. Ефективно керувати ресурсами та інформаційними потоками, ставити навчальні цілі та знає шляхи їх досягнення, створювати власні навчальні траєкторії, оцінювати власні результати навчання та навчатися протягом усього життя.

7. Громадянська відповідальність.

Дитина має навички конструктивної соціальної поведінки в соціальному житті, сім'ї, вміє працювати з іншими на результат, вміє запобігати та вирішувати конфлікти, вміє знаходити компроміс. Поважає закони, виконує обов'язки, знає права людини та підтримує соціальне та культурне різноманіття.

8. Підприємливість.

Дитина генерує та реалізує нові ідеї та ініціативи для розвитку свого соціального статусу та добробуту, суспільства та держави. Вона вміє раціонально споживати та ефективно використовувати особисті заощадження. Приймає відповідні рішення у працевлаштуванні, фінансах та інших сферах.

9. Культурологічна грамотність.

Дитина розуміє твори мистецтва, створює власні художні інтереси, вільно виражає ідеї, переживання та почуття за допомогою мистецтва, глибоко усвідомлює свою національну ідентичність. Поважає різноманіття культур.

10. Екологічна безпека та сталий розвиток.

Дитина розуміє важливість екологічної безпеки та заходів з охорони природи.

11. Інноваційність.

Дитина відкрита до нових форм та методів роботи, ініціювання змін у найближчому оточенні (клас, школа)

Головною інновацією Нової української школи є зміст освітнього процесу, який базується на інтегрованому підході до навчання.

Дидактичний зміст інтегрованого підходу – це передача засобів, методів і форм роботи. Тому ми виконуємо такі завдання, як поєднання академічного змісту з різних академічних галузей навколо об'єктів чи явищ навколишнього середовища, вирішення міждисциплінарних проблем або розробка інноваційних продуктів. Наприклад, ідеальною моделлю у початковій школі

була б інтеграція навколо соціокультурних тем/проблем під час тематичних днів/тижнів.

Створення цілеспрямованого простору для педагогів може допомогти мати унікальну інформацію з різних дисциплін і уникнути дублювання інформації у початковій школі за допомогою використання різних навчальних матеріалів, одночасно розглядаючи той самий контент з різних точок зору. Різні навчальні зони забезпечують збалансоване та комфортне середовище.

У центрі навчання в Новій українській школі – особистість учня, потреби, мотивація, минулий досвід, здібності, діяльність, інтелект, особистісно-психологічні особливості, ціннісні орієнтації, тому навчання є дитиноцентричним за метою, змістом і формою. Кожне системне рішення в закладі визначається особистістю учня. Особистісно орієнтована модель освіти створює умови для розвитку гармонійної, морально здорової, соціально активної, професійно компетентної особистості, яка саморозвивається шляхом активізації внутрішніх резервів, вибором учнем методів, способів, засобів, партнера по навчанню (вчителя); єдність внутрішньої (когнітивної) і зовнішньої (досягнення) мотивації; міжпредметні стосунки з викладачами рівноправні та довірливі; наявність реальних ситуацій для застосування нових форм, правил, методів і засобів соціальної, професійної та комунікативної діяльності, розвитку компетенцій та особистості в цілому [14, с. 3].

Особливий підхід до навчального процесу вимагає поступового виконання розумових завдань і способів їх виконання. Велике значення має словесний метод у правильному поєднанні практичних та ігрових методів з демонстраційним для активізації навчального процесу. Не втрачають свого значення ігрові методи. Оскільки навчання здійснюється через гру, особливо дидактичну, діти краще розуміють навчальне завдання, що підвищує їх довільну увагу, активізує діяльність і підвищує інтерес до навчання.

У концепції підкреслюється важливість реалізації освітньої моделі, яка заснована на ідеї дитиноцентризму. Дитиноцентризм має на увазі зосередженість на вихованні кожної дитини, враховуючи її характер та здібності.

Для Нової української школи важливими є такі ідеї дитиноцентризму [42] :

- відсутність контролю, що обмежує педагогічну творчість;
- створення освітнього середовища, яке орієнтується на інтереси учнів, їх активність під час уроків;
- спрямованість на досвід дитини, який вона вже отримала;
- відсутність середнього показника у навчання, орієнтування на кожную особистість;
- виховання незалежної, вільної дитини;
- дотримання вікових особливостей кожної дитини.

Один із актуальних напрямків роботи Нової української школи є формування загальнолюдських цінностей - морально-етичних, тобто справедливості, турбота, чесність та соціально-політичних, тобто свобода, патріотизм. У центрі самої освіти повинно бути виховання у дитині відповідальності за себе та свою країну.

Організаційні орієнтири, які мають бути прийняті до уваги під час виховної діяльності:

- весь колектив школи бере участь у створенні навчального середовища;
- учитель є взірцем всебічно освіченої людини, своїм прикладом надихає та зацікавлює дитину;
- при плануванні діяльності враховуються індивідуальні схильності та здібності кожної дитини, створюються відповідні умови для їх реалізації;
- співпраця з освітніми закладами поза школою;
- активна участь психологів та соціальних педагогів у співпраці;
- постійна співпраця з батьками.

Робота вчителя полягає в координації та спрямуванні діяльності учнів, формуванні їх комунікативно-педагогічних потреб, розробці узагальнених методів і прийомів педагогічної діяльності, постановці конкретних педагогічних завдань (пізнавальних, виховних, перетворювальних, проєктуючих тощо) та їх розв'язанні. Самостійно здобувати нові знання, підвищувати кваліфікацію на всіх видах робіт тощо.

Відповідно до Концепції Нової української школи є 8 базових складових розвитку сучасної школи [22]:

- новий зміст освіти базується на формуванні компетентності, необхідної для успішної самореалізації в суспільстві;
- педагогіка ґрунтується на партнерстві учня, учителя та батьків;
- мотивований учитель має свободу творчості та професійного розвитку;
- орієнтація на затребуваність учня в освітньому процесі, центральну позицію дитини;
- через процес виховання, який формує цінності;
- нова структура школи забезпечує можливість вивчати новий зміст і мати компетентність для життя;
- децентралізація та ефективне управління забезпечують реальну автономію школи;
- розподіл державних коштів забезпечує рівний доступ усіх учнів до якісної освіти.

Основна мета запровадження цієї реформи – зробити навчальні заклади цікавими для дітей і дати їм можливість самореалізуватися, навчити дітей висловлювати власну точку зору, розвинути їх творче мислення, допомогти знайти наші приховані таланти та індивідуальні проблеми та формувати практичні навички, які стануть у пригоді у дорослому житті. Право на невдачу є невід'ємною частиною процесу навчання, а поважати гідність учня – найважливіше правило для всіх учителів – один із головних принципів концепції «Нової української школи».

Навчання поділено на цикли на різних рівнях: вступно-ігровий (1-2 класи), базовий (3-4 класи), вступний (5-6 класи) та базовий предметно-визначений (7-9 класи). Щоб перейти з одного рівня на наступний, потрібна буде перевірка якості освіти, яку вони отримують.

Крім очного шкільного навчання, існує дистанційне навчання (онлайн), сімейне або батьківське навчання (домашнє навчання) і домашнє навчання (коли вчитель відвідує дитину вдома, якщо вона не може відвідувати школу протягом за станом здоров'я). Досі дистанційне та екстернатне навчання було доступне лише в небагатьох школах.

Серед методів навчання у Новій українській школі мають домінувати інтерактивні, методи навчання в русі тощо. Діапазон навчальної взаємодії школярів має розширюватися поступово: у 1-2-х класах – це переважно робота в парах і в малих групах (3 учні), у 3-4-х класах – групова, командна робота [19, с. 10].

Одним з найпопулярніших інтерактивних методів є групова робота.

Корисність групової форми організації роботи полягає у формуванні у дітей навичок дискусії. Переважна кількість учнів можуть вільніше висловлювати свої думки у малій групі. Цей метод дозволяє висловитися багатьом учням одночасно і економить час. Крім того, отримати навички, які необхідні для спілкування та взаємодії діти можуть якраз в невеликих групах. Дискусії в малих групах стимулюють командну роботу та розвивають почуття толерантності та поваги до думок інших.

Важливою перевагою групової роботи є безпека дітей, які соромляться говорити перед великою аудиторією, вони можуть будуть захищені від критики. Мовчазні діти, зазвичай, під час групової роботи, стають більш активними. Така мала група може стати на малу учнівську спільноту, де всі докладають зусиль заради спільної мети.

Групова робота допомагає розвитку відповідальності та самостійності учнів. Відповідальність за свої дії та наслідки вона розподіляє на кожного

члена групи майже порівну. Кожен учень знає, що від виконаної частини залежить результат усієї роботи.

Інтерактивна робота на уроках передбачає організацію та розвиток діалогічного спілкування, що розвиває взаєморозуміння, взаємодію та спільне вирішення загальних, але великих для кожного учасника завдань. Під час діалогового навчання діти критично мислять, вирішують складні проблеми на основі аналізу ситуації та актуальної інформації, і вчаться спілкуватися з іншими людьми. Для цього на уроках організують індивідуальну, парну чи групову роботу, дослідницькі роботи, рольові ігри, творчу роботу тощо.

Інтерактивне навчання потребує використання особливих форм організації пізнавальної діяльності та постановки цілком конкретних і передбачуваних цілей. Наприклад, створення комфортних умов навчання та залучення учнів до навчальної взаємодії робить продуктивним сам процес навчання.

Технології інтерактивного навчання можуть бути:

1) Не імітаційні, що не передбачають побудову моделей досліджуваного явища і діяльності. Комунікації мають форму «питання-відповідь». До них відносяться: бесіда, дискусія.

2) Імітаційні, в основі яких лежить імітаційно-ігрове моделювання, тобто відтворення в умовах навчання певних процесів, що відбуваються в реальній системі.

Можуть бути:

а) неігрові – аналіз конкретних ситуацій, розв'язання ситуаційних завдань або виконання індивідуальних практичних завдань;

б) ігрові – це ділові ігри, дидактичні або навчальні ігри, ігрові ситуації чи ігрові прийоми.

Ігрові ситуації, звичні для педагогів, - це рольові ігри та дискусійні заняття.

Рольові ігри є активною формою експериментальної поведінки, яка має ефект соціалізації залежно від світоглядної позиції гравця. Рольові ігри зазвичай базуються на конфліктних і міжособистісних ситуаціях.

Ознаки рольової гри: наявність індивідуальних ролей; наявність моделі соціально-економічної ситуації; взаємодія ролей; необхідно мати одну мету для кожного учасника гри; багато альтернативних ідей; групове або індивідуальне оцінювання діяльності учасників гри.

Дискусія – слово латинського походження - означає «дослідження», «аналіз». Значення слова складається із запитання, групового обговорення проблеми або порівняння інформації, думок і припущень.

Групові дискусії дозволяють зіткнутися протилежним точкам зору, показуючи учасникам різні сторони проблеми.

Форми дискусії бувають: круглий стіл; дебати; мозковий штурм; техніка акваріума тощо.

На сьогодні у НУШ використовують такі інтерактивні підходи: творчі завдання; роботу в малих групах; навчальні ігри (рольові, імітаційні, ділові); позакласні методи (змагання, інтерв'ю, спектаклі, фільми, виставки); використання суспільних ресурсів (екскурсії, запрошення фахівців); тестування; розминки; зворотний зв'язок; дистанційне навчання; розв'язання проблем («Дерево рішень», «Мозковий штурм», «Аналіз казусів»); вивчення та закріплення нового матеріалу (інтерактивний урок, мозаїка, використання запитань, саркастичний діалог, «Учень в ролі викладача», «кожен навчає кожного») [37, с. 54].

В інтерактивному навчанні важливо не те, скільки діти знають, а те, скільки вони навчилися і що вони будуть робити з цими знаннями. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що кожен учень, який бере участь у класі, навчається та потрапляє в навчальну ситуацію. Спільна діяльність за цих умов сприяє досягненню спільних цілей шляхом обміну знаннями

(інформацією), ідеями та методами дій. У такій роботі важливі комфортні умови, доброзичлива атмосфера та взаємодопомога.

Найбільшого значення у Новій українській школі наділяється педагогіці партнерства. Педагогіка партнерства спирається на принципи гуманізму та творчого підходу до розвитку дитини. На меті стоїть створення нового суспільства, без пригнічення та контролю. Головним завданням педагогіки партнерства є перехід на інший рівень відносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізовується під час спілкування учителя з учнями та учителя з батьками, створюючи доброзичливе, комфортне середовище.

Основними принципами співпраці педагога з дітьми, педагога з батьками є [36, с. 82]:

- повага до кожної людини – учасника спілкування;
- доброзичливість і позитивне ставлення під час спілкування;
- діалог-взаємодія - взаємоповага всіх учасників спілкування;
- рівність і довіра під час співпраці.

Сучасні діти ростуть у світі, який ми не можемо передбачити. Учитель повинен намагатися побудувати урок таким чином, щоб учні виступали не лише як пасивні слухачі та механічні виконавці письмової роботи, а й як активні співрозмовники, коментатори, учасники діалогу тощо. Тому сучасний урок має реалізувати такі підходи:

- будуватися на основі принципів індивідуально-орієнтованого навчання та компетентнісного підходу;
- урок повинен мати не лише мету та зміст, а й реалізовувати завдання, які учні можуть реально застосувати;
- частину знань, які входять до занять, учні повинні здобувати самостійно шляхом пошуку та дослідження досліджуваних об'єктів, явищ тощо;

- проблемні ситуації та ситуації рефлексії мають бути під час уроку, і в процесі учні навчаються застосовувати набуті компетенції в реальній діяльності;

- використання диференційованих завдань, індивідуалізація навчального плану, яка враховує індивідуальні інтереси та потреби учнів;

- створення інформаційно-освітнього середовища, особливо з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

- застосовування інноваційних методів навчання для розвитку критичного мислення, самостійного навчання та ініціативи;

- уроки мають бути побудовані за принципом інтеграції знань, що є елементом розвитку мислення та діяльності;

- створення динамічних пауз, зміна виду діяльності, створення емоційно сприятливого мікроклімату на занятті;

- дотримання варіативності та гнучкості структури класу;

- демократизація навчального процесу, щоб заняття проводилися разом з учнями, а не для них [21; 27; 36].

Урок як організація навчальної діяльності сьогодні є платформою для реалізації індивідуального потенціалу учасників навчального процесу. Слід надати учням право вибору під час навчального процесу, що сприятиме формуванню самостійності та відповідальності. Важливо пам'ятати, що сучасний учень початкової школи – це майбутній громадянин нашої країни, здатний генерувати нові ідеї та творчо знаходити вихід із життєвих ситуацій.

Отже, основна мета запровадження реформи «Нової української школи» – зробити навчальні заклади цікавими для дітей і дати їм можливість самореалізуватися, навчити дітей висловлювати власну точку зору, розвинути їх творче мислення, допомогти знайти їх приховані таланти й індивідуальні проблеми та формувати практичні навички, які стануть у нагоді в дорослому житті.

1.3. Форми організації освітнього процесу у ЗДО та НУШ – напрямки наступності

Ефективність діяльності закладів дошкільної освіти насамперед залежить від змін, що відбуваються у системі освіти держави. На сьогодні головним орієнтиром у роботі, зокрема, старших груп є запровадження реформи МОН «Нова українська школа».

Враховуючи те, що забезпечення неперервності освіти є одним із основних принципів Нової української школи, до цього процесу долучаються і дошкільні навчальні заклади. Адже процес навчання, виховання та розвитку людини починається після народження і триває все життя. Наша країна на законодавчому рівні визнала ключові етапи розвитку дитини: вік немовляти (до 1 року), ранній вік (1-3 роки) та дошкільний вік (3 - 6/7 років) та підкреслює, що неперервність здобутої особистістю освіти можлива шляхом реалізації принципів перспективності та наступності між суміжними рівнями освіти.

Навчання в початковій школі зараз триває чотири роки, але 1-2 клас – це адаптаційний період, в якому діти навчаються за допомогою ігрових методів та проектної діяльності в різних формах взаємодії: парах, групах, колективах. Таким чином реалізується принцип врахування вікових особливостей дітей і забезпечується гармонійний перехід від дитячого садка до школи.

М. Волчаста у своїй роботі виділяє головні ознаки включення наступності в освітній процес [8, с. 14]:

- послідовність і систематичність подачі навчального матеріалу, поступове наростання складності;
- зв'язок і узгодженість змісту та системного розміщення матеріалу між різними освітніми рівнями;
- узгодженість обсягу навчальних матеріалів у дошкільній та початковій освіті;

- взаємодія нових знань із раніше набутими і на цій основі досягнення вищого рівня компетентності учня;

- використання методів та засобів, що відповідають віковим особливостям учнів на окремих рівнях навчання.

Мета у педагогів дитячих садків і початкових класів одна. Вона полягає в організації життя дитини, щоб вона могла безболісно й адекватно реагувати на зміни в своєму житті, щоб вона могла отримати новий статус учня школи. Проте успішність будь-якої діяльності багато в чому визначається фізичним і психічним станом дитини. Тому пріоритетним напрямком діяльності дошкільної та початкової освіти є збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку і молодших школярів, формування основ їх ціннісного ставлення до здоров'я та здоров'я оточуючих.

Початкова школа базується на наступній підготовці в дитячому садку: розвинене мовлення та уява; добре розвинена рухова і просторова координація; рухова активність дітей; розвиток м'язів рук дітей дошкільного віку, хороший зір, уміння співпрацювати в групах, здатність до самореалізації та ін.

Цей взаємозв'язок установ дуже важливий. Наступність дошкільного закладу і початкової школи може здійснюватися в різних формах. Одним з найпопулярніших способів є проведення екскурсій для вихованців дитячих садків. Майбутні учні отримують можливість поринути у шкільну атмосферу, посидіти за партами, познайомитися з бібліотекою, спортивною та актовою залюю, їдальнею.

На думку вченого І. Крутіна, головною умовою забезпечення неперервності виховання і навчання є орієнтація навчальної програми дитячого садка і початкової школи на всебічний розвиток особистості дитини. Враховуючи це, необхідно пов'язати навчальні програми, методи і форми ЗДО та початкової школи. Сформовані під час навчального процесу на уроці елементи навчальної діяльності забезпечують успішність навчання в

школі. А шкільна освіта має забезпечувати взаємозв'язок, розширення, поглиблення та вдосконалення знань, умінь і навичок, отриманих у ЗДО. Тільки заінтересованість обох сторін зроблять перехід з дитячого садка в початкову школу безболісним і успішним для дитини [26, с. 38].

Підтвердження цьому можна знайти в Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО), який направлений на спрямування зусиль батьків, педагогів і психологів на розвиток творчих здібностей дитини, а також компетентнісний підхід для вирішення основних завдань дошкільної та початкової освіти [3]. Цей документ покликаний забезпечити поступове формування особистості дитини, її фізичний, пізнавальний, соціальний та естетичний розвиток, а також набуття певного практичного досвіду, необхідного для подальшого використання [3].

Відтак, поєднання новонабутого дитиною досвіду та попереднього забезпечує перехід до наступного вікового періоду. З одного боку, спрямованість виховної роботи в закладі дошкільної освіти передбачає підтримку учителем рівня розвитку старших дошкільників щодо їх активного використання, а з іншого, опору педагогів на рівень розвитку досягнутого дітьми старшого дошкільного віку. Йдеться про знання, уміння та досвід, набуті дитиною в дитячому садку та в родині, та їх активне використання в освітньому процесі.

Дошкільнята завжди повинні бачити та розуміти, як застосовувати свої знання та навички в реальних життєвих заходах, які для них важливі, щоб продемонструвати готовність до школи. Ця практична діяльність може включати гру, спостереження та експериментування з дітьми, конструктивну, музично-рухову, пізнавальну, театралізовану, творчу, рухову, літературно-мовленнєву та трудову діяльність.

Педагоги дошкільних закладів повинні знати навчальну програму початкової школи та включати у заняття виховні елементи, щоб підготувати дітей до першого класу. Вчителю початкових класів також необхідно знати

освітню програму дошкільного віку, щоб уміти використовувати її компоненти в адаптаційний період. Це значно полегшує перехід до школи, адже навчання проходить у пізнавальній, ігровій формі та з радістю. Для цього педагоги можуть використовувати такі форми роботи, як створення лепбуків (інтерактивних книжок, які діти використовують самостійно); робота з кубиками LEGO; створення проєктів за допомогою LEGOSystem.

Окрім цього, вихователі можуть використовувати такі форми організації освітнього процесу, як групові, проєктні, круглі столи зі спільним обговоренням, командні конкурси, ранкові зустрічі, дискусії, інтерв'ю, екскурсії, рольові ігри. Вводячи в освітню діяльність дітей старшого дошкільного віку такі форми роботи, заклад дошкільної освіти підготовлює їх до навчання у НУШ. Завдяки цьому, діти будуть готові до таких форм роботи і процес адаптації до нових умов навчання пройде швидче та безболісно.

Водночас неприпустимим є надмірне використання завдань для інтелектуального розвитку дітей, до якого схиляється частина вчителів, що обґрунтовується вимогами батьків щодо необхідності підготовки дітей до шкільного навчання. Державні стандарти початкової освіти передбачають навчання дітей писемному спілкуванню (читанню та письму) у початковій школі. Неприпустимим є також штучне уповільнення темпів індивідуального розвитку дитини без задоволення інтересів і потреб дітей дошкільного віку. Навчальний процес зручно будувати, якщо він орієнтований на сферу найближчого розвитку дитини [15].

Здійснення наступності передбачає створення та реалізацію єдиної, динамічної та перспективної системи спільних дій керівників, педагогів і батьків, спрямованих на розвиток, навчання та виховання дітей дошкільного віку та молодших школярів, ефективність якої значною мірою залежить від її реалізації. Програми дошкільної та початкової школи – принципово нові для реалій сьогодення, методи взаємодії та зв'язку змісту, методів і форм

організації освіти в закладах дошкільної та початкової освіти, підготовки педагогів, здатних вирішувати актуальні проблеми, системності та практичності, представлення завдання інноваційного розвитку освіти.

У рамках співпраці ЗДО та НУШ необхідно врахувати: рекомендації психологів; налагодити консультаційні зустрічі між педагогами закладу дошкільної освіти та початкової; знайомство з майбутніми вчителями; розроблення плану роботи ЗДО та НУШ у питаннях безперервності роботи; ознайомлення з програмами НУШ; підготовка рекомендацій для батьків; удосконалення організаційних форм і методів навчання в дошкільному закладі і початкових класах. Для цього необхідно: забезпечити рухову активність дітей у школі під час фізкультурних годин, великих перерв та позакласних заходів; використовувати різні форми навчання, у тому числі окремі види діяльності на інтегрованій основі; забезпечувати зв'язок повсякденного життя, самостійної діяльності дітей (ігрової, образотворчої, будівельної та ін.) із заняттями (фронтальні, групові); використовувати циклічну, проектну організацію змісту навчання в дитячому садку для створення умов для використання дітьми власного досвіду; функціонально моделювати діяльність дітей для створення розвивального, тематичного середовища в дошкільному закладі та початковій школі; використовувати методи, що активізують мислення, уяву та дослідницьку діяльність дітей (наприклад, елементи навчальних завдань, відкриті завдання з можливістю «правильного» розв'язання).

Розглядаючи проблему переходу дитини до школи, треба враховувати такий аспект, як готовність дитини до навчання у школі. Мається на увазі не просто підготовка до навчання, а саме підготовка до школи з усім комплексом навчальних та позанавчальних навантажень.

Без урахування психологічного компонента, тобто внутрішньої готовності дитини до переходу в новий соціальний статус «школяра» та

нового освітнього простору «школа», не можна говорити про ефективну і повноцінну готовність дитини до навчання в школі.

Стан готовності – це стан свідомості організму, який сприймає нову діяльність, нову інформацію, що запобігає виникненню кризових явищ. Наголошує академік, доктор педагогічних наук А. Богуш [4]: у зв'язку з тим, що діти приходять до школи з різним рівнем психологічної готовності до навчання та різним рівнем педагогічної підготовки, а також через недиференційований підхід до дітей та інтеграцією їх в загальні категорії «учень», «першокласник» гальмується їхня адаптація до нових видів шкільної діяльності, що призводить до нервових зривів і кризових явищ.

Готовність до НУШ є системною характеристикою розвитку дитини старшого дошкільного віку, що проявляється у формуванні компетенцій. Ці компетенції формуються шляхом формування ціннісного ставлення до навколишнього середовища та навколишнього середовища, виробленого в різноманітному життєвому досвіді та ситуаціях спілкування.

Характеристика готовності дітей до навчання в школі базується на концепціях НУШ та вимогах Державних стандартів дошкільної освіти України. Цей стандарт забезпечує наступність і перспективність розвитку дитини в дошкільних і початкових навчальних закладах шляхом [35]:

- узгодженості та єдності цілей у розвитку дітей на рівні дошкільної та початкової освіти;
- визначання принципів, підходів, цілей та основних видів діяльності, які є загальними для дошкільної та основної освіти, відповідають віку дитини та спрямовують розвиток;
- використання форм і методів педагогічної діяльності, відповідних віку дитини;
- постійному посиленню освітніх результатів, які помітні у формуванні компетентностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Психологічна підготовка дитини до школи включає формування певного ставлення до шкільного навчання, яке забезпечує рівень розвитку інтелектуальної та емоційної волі, а також адекватну мотивацію або мотиваційну підготовку до серйозної та суспільно важливої діяльності, тобто навчання.

Доктор психологічних наук О. Кононко, яка досліджує питання наступності в дошкільній та шкільній освіті, зазначає, що заклади дошкільної освіти та школи мають дбати про послідовність і прогресивність принципів навчання та виховання, не просто замінюючи старі на нові, але й зберігати попередній досвід дітей.

Вчені встановили, що загальна підготовка дитини до систематичного шкільного навчання є багатокomпонентною, яка потребує всебічного вивчення та оцінки рівня фізичного, розумового, інтелектуального та соціального розвитку дитини, необхідного для успішного засвоєння навчального матеріалу.

Наступність виявляється у порівнянні та логічному аналізі змісту, форм, методів і засобів навчання, подоланні комплексу дидактичних, соціальних, психолого-педагогічних проблем з метою запобігання уповільненню адаптації дитини до нових соціально-педагогічних завдань, зниження успішності та якості знань, виникнення психологічних деструктивних явищ.

Це можливо завдяки дотриманню [45, с. 137]:

- 1) зв'язку і співвідношення компонентів певної освітньої галузі на різних рівнях освіти;
- 2) співвідношення методів і форм навчання;
- 3) підвищення вимог до ефективності навчання, виховання та розвитку особистості.

Важливим фактором адаптації дітей до шкільних умов для більш ефективної навчальної діяльності є психологічна готовність дитини до навчання. Ознакою психічного розвитку особистості в дошкільному віці є

психологічна готовність дитини до шкільного навчання. Психологічна підготовка передбачає готовність дитини до нових соціальних ситуацій. Дитина має усвідомити, що вона стала школярем і має певні обов'язки та права. Ця готовність відбивається також на стосунках дітей із самими собою, школою, вчителями та навчальною діяльністю. Якщо дитина морально готова до школи, її цікавитимуть не лише атрибути шкільного життя – підручники, олівці, зошити, а й можливість здобувати знання. Майбутнім учням необхідно буде свідомо керувати своєю поведінкою та пізнавальною діяльністю [7, с. 9].

Щоб успішно справлятися з новими вимогами шкільного життя, дитина повинна володіти властивостями, тісно пов'язаними з школою. Ці характеристики неможливо оцінити окремо від життєвого досвіду дитини, конкретного оточення, структури сім'ї. Отже, термін «готовність до школи» можна визначити як сукупність компетентностей, що складають життєві навички дитини з урахуванням усіх факторів.

Вивчаючи питання наступності, педагоги дошкільних закладів відзначають, що школа повинна реалізовувати повсякденний життєвий досвід дитини, набутий у дитячому садку, а педагоги дошкільного закладу спрямовують свою роботу на розвиток природних обдарувань дитини, створення умов для їх всебічного розвитку, приділяти більше уваги розвитку мовлення та комунікативних навичок дітей дошкільного віку, уникати перевантаження дітей зайвою інформацією та завищених вимог.

Ефективність вирішення проблеми наступності залежить як від готовності дітей до школи, так і від організації навчання і виховання в першому класі, яка повинна відповідати віковим особливостям дітей і сприяти процесу їх адаптації до шкільного життя. Адже вдалий початок дає надію на вдалий кінець. При своєчасній допомозі можна запобігти багатьом труднощам у майбутніх школярів. Успіх у піднесенні ролі школяра дасть найкращі результати і принесе дитині задоволення від навчання.

Висновки до розділу 1

Сьогодні актуальною стає проблема встановлення на державному рівні наступності між дошкільними та початковими шкільними закладами, а також визначення форм дошкільної освіти дітей, які не відвідують дошкільні заклади та різноманітні ранні школи розвитку. Однією з дев'яти складових освітньої політики Нової української школи проголошено центрування дитинства та ціннісний процес виховання. Лише досвід допомагає формуванню характеру, тобто необхідно враховувати попередній життєвий досвід дитини, зокрема, у засвоєнні виховних цінностей.

Тому виховний процес є невід'ємною частиною загального виховного процесу, орієнтованого на загальнолюдські цінності, передусім морально-етичні (чесність, справедливість, уважність, повага до життя, повага до себе та інших) і соціально-політичні цінності (свобода, культурне розмаїття, повага до рідної мови та культури, патріотизм, повага до навколишнього середовища, повага до закону, солідарність, відповідальність).

Отже, завдання формування людини нового покоління породжує необхідність розгляду проблем реалізації принципу наступності в освітньому середовищі – закладу дошкільної освіти та загальноосвітнього навчального закладу.

Можна виділити такі ознаки успішної наступності між ЗДО та початковою освітою: задоволеність дитини процесом навчання, легкість засвоєння освітньої програми, достатній ступінь самостійності дитини у виконанні навчальних завдань, готовність до міжособистісних стосунків, здатність сприймати та надавати посильну допомогу іншим суб'єктам навчання, бажання відвідувати школу. Успішна наступність забезпечується інтеграцією освітніх галузей і послідовними зв'язками дошкільної та початкової ланок загальної освіти.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У ФОРМАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МІЖ ЗДО ТА НУШ

2.1. Особливості забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між закладом дошкільної освіти та початкової школи

Експериментальне дослідження проведено на базі закладу дошкільної освіти комбінованого типу, яслах-садку №40 «Посмішка» міста Бахмут.

В експериментальному дослідженні взяли участь 10 батьків, 4 вихователі та 5 дітей.

Мета констатуючого експерименту – вивчення особливостей забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ.

Завдання констатуючого експерименту:

1) Вивчити особливості наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ;

2) Виявити ефективність форм організації освітнього процесу у забезпеченні наступності між ЗДО та НУШ;

3) Вивчити рівень підготовки дітей до школи та особливості підготовки дітей до НУШ.

Методи проведення констатуючого дослідження: аналіз річного плану роботи вихователя; анкетування вихователів; анкетування батьків.

Діагностична методика констатуючого експерименту: складається з спостереження, аналізу документації та анкетування.

Проведення дослідження можна умовно поділити на чотири етапи: на першому етапі проводилося аналіз документації, а саме плану роботи закладу дошкільної освіти, де було розписано роботу закладу щодо забезпечення наступності. На другому етапі відбувалося спостереження за формами організації освітнього процесу з питань забезпечення наступності під час занять, третій етап включав в себе анкетування педагогів та батьків щодо

підготовки дітей до НУШ. І останній, четвертий етап включав у себе опитування самих дітей старшого дошкільного віку щодо їх відношення до школи.

На початку свого дослідження я проаналізувала план роботи ЗДО на 2023/2024, де був визначений план спільних заходів щодо забезпечення наступності та послідовності в роботі закладу дошкільної освіти комбінованого типу, ясел-садка № 40 «Посмішка» та Бахмутської загальноосвітньої школи I - II ступенів № 2 Бахмутської міської ради Донецької області на 2023/2024 навчальний рік. Метою цього плану є створення умов щодо реалізації принципів перспективності й наступності між суміжними рівнями освіти, узгодження завдань соціально-особистісного розвитку дітей на дошкільному та початковому шкільному рівнях, збагачення змісту освіти обох ланок освіти, удосконалювання форм організації та методів освітньої діяльності у ЗДО і початковій школі. План містить чотири розділи: організаційно-педагогічна робота, інформаційно-методичне забезпечення, взаємодія з батьками, робота з дітьми та діяльність дитячих колективів.

До змісту розділу «Організаційно-педагогічна робота» входять такі заходи: уточнення списків дітей, які вступатимуть до першого класу – електронний документообіг (липень–серпень); комплектування старших груп у відповідності до «Положення про дошкільний навчальний заклад» (липень–серпень); комплектування перших класів у відповідності до Закону «Про освіту» (травень – вересень); укладання Угоди про співпрацю - електронний документообіг (серпень); вивчення змісту нових програм для 1 класу - електронний документообіг (серпень–вересень); вивчення вимог Державних стандартів дошкільної освіти. Вивчення вимог нових ДСПО (держстандарт початкової освіти) - електронний документообіг (серпень–вересень); організація взаємовідвідування: онлайн- уроків у 1 класі вихователями ЗДО старших груп та онлайн-занять у ЗДО вчителями початкових класів

(листопад, лютий); проведення моніторингу організації освітньої діяльності в ЗДО та 1 класі (упродовж року). Отже, у першому розділі розкрито усю організацію педагогічної роботи, підготовка вихователів та вчителів до нового навчального року, комплектування колективів, вивчення державних вимог.

До змісту розділу «Інформаційно-методичне забезпечення» входять такі заходи: вивчення нормативних документів з питань організації дистанційного навчання у ЗДО та початковій школі (упродовж року); розроблення онлайн - консультацій - рекомендацій для батьків майбутніх першокласників (упродовж року); відеоміст «Наступність ігрових форм навчальної діяльності дошкільників і учнів початкової школи» (січень); онлайн – консультації «Нова українська школа: основні освітні напрямки» (лютий); діюча рубрика веб - сайтів закладів освіти «Готуємось до школи» (щомісяця); включення питання «Готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі» до наради при керівникові (травень); сумісна онлайн - конференція «Результати співпраці ЗДО та школи за 2023/2024 навчальний рік: досягнення та перспективи» (травень). Другий розділ розкриває вже методичне коло наступності, вивчаються документи, готуються консультації, конференції для педагогів, аналізується ефективність роботи за рік.

До змісту розділу «Взаємодія з батьками» входять такі заходи: налагодження взаємозв'язку (фітбеку) (упродовж року); анкетування батьків майбутніх першокласників «Чи готова ваша дитина до школи?» (жовтень); онлайн-консультації для батьків з питань підготовки дитини до школи та шкільних навантажень (упродовж року); висвітлення інформації про організацію освітнього процесу в старших групах на офіційному сайті ЗДО та Фейсбуці (упродовж року).

До змісту розділу «Робота з дітьми та діяльність дитячих колективів» входять такі заходи: фітбек від дітей-випускників «Мій перший день у

школі» (1 вересня); флешмоб у дистанційному форматі «Святий Миколай» (грудень); онлайн акція «Екогодівничка для пташок» (грудень); музичний стрім «Коляд-коляд-колядниця» у дистанційному режимі (грудень); виставка фотоколажів «Матуся рідненька» (березень); онлайн-перегляд свята у дистанційному форматі «Прощавай, садок дитячий! Здрастуй, школо!» із залученням учнів початкових класів школи (травень). Четвертий розділ враховує заходи для дітей, аби допомогти їм підготуватися до навчання у школі, взаємодія дошкільників з першокласниками допоможе дітям не боятися нового навчального закладу, змін у навчанні та нового колективу.

Отже, аналіз плану роботи ЗДО №40 «Посмішка» на 2023/2024 рік продемонстрував підготовленість закладу до співпраці з школою та забезпечення наступності та послідовності між закладами освіти.

На другому етапі мого дослідження я провела спостереження за формами організації освітньої діяльності у ЗДО у дистанційних умовах. Спостереження було проведено під час заняття з розвитку мовлення. Під час заняття вихователем була використана форма організації освітнього процесу – круглий стіл. Дана форма активно використовується у Новій українській школі для того, щоб діти могли обмінятися інформацією, розглянути ситуацію з різних точок зору, вислухати своїх однолітків та висловити власну думку. Тому саме під час заняття з розвитку мовлення вихователь вирішив застосувати такий метод. Темою заняття було «Світ казок», а завданнями – активізувати мовлення, збагачувати словниковий запас; підтримувати інтерес до казок, виховувати доброзичливе ставлення до героїв казок і один до одного. Завдяки використанню методики круглого стола заняття вийшло набагато цікавішим для дітей, засвоєння теми проходило у більш активному, динамічному темпі, діти могли вислухати думку кожного з групи та проаналізувати її, сформулювати власне бачення теми. Така форма роботи також допомагає дітям підготуватися до навчання у школі, активізувати свої знання. Вихователь під час заняття вміло використовував методику круглого

стола, вмів пояснити дітям правила та організувати роботу, навіть при урахуванні дистанційного навчання.

Окрім цієї форми роботи, у старших групах також часто використовувалася групова форма роботи. На час дистанційного навчання ця форма роботи стала актуальнішою та часто використовуваною, заняття проходять переважно у групових формах роботи, тому це дає змогу дітям працювати у маленьких групах, коли вони підуть у школу. Головна мета роботи у групі – це розвиток мислення дітей. Кількість дітей не переважає за 5, а отже, вихователь має змогу приділити увагу кожній дитині, дати можливість висловитися, відповісти, пояснити тему ще раз, для дітей, які не зрозуміли завдання, провести перевірку закріплення знань дітей. За результатами спостереження, можна дійти до висновку, що вихователі дійсно співпрацюють зі вчителями, бо форми роботи активно використовуються на заняттях, педагоги знають усі особливості організації форм освітнього процесу, тому підготовка дітей до НУШ пройде успішно та безболісно.

Наступним етапом дослідження було проведення анкетування серед батьків дітей старшого дошкільного віку «Чи готова дитина до школи?» для визначення готовності дітей до навчання у школі. Розроблена анкета включала в себе питання щодо підготовки дітей до шкільного навчання (Додаток А). У анкетуванні прийняли участь 10 батьків. Дані анкетування показали рівень розвитку дитини, як батьки готують дитину до навчання. Окрім питань щодо розумового розвитку дитини, анкета містила питання соціальної адаптації, самостійності, активності. Наприклад, питання «Чи може Ваша дитина самостійно виконувати завдання?» було направлено на виявлення самостійності дитини, її готовності виконувати завдання у класі.

Відповіді батьків у більшості були позитивні, анкета містила 19 питань та мала такі критерії підрахунку:

Високий рівень – 15-18 – дитина готова йти до школи, а шкільні негаразди, можна буде легко подолати.

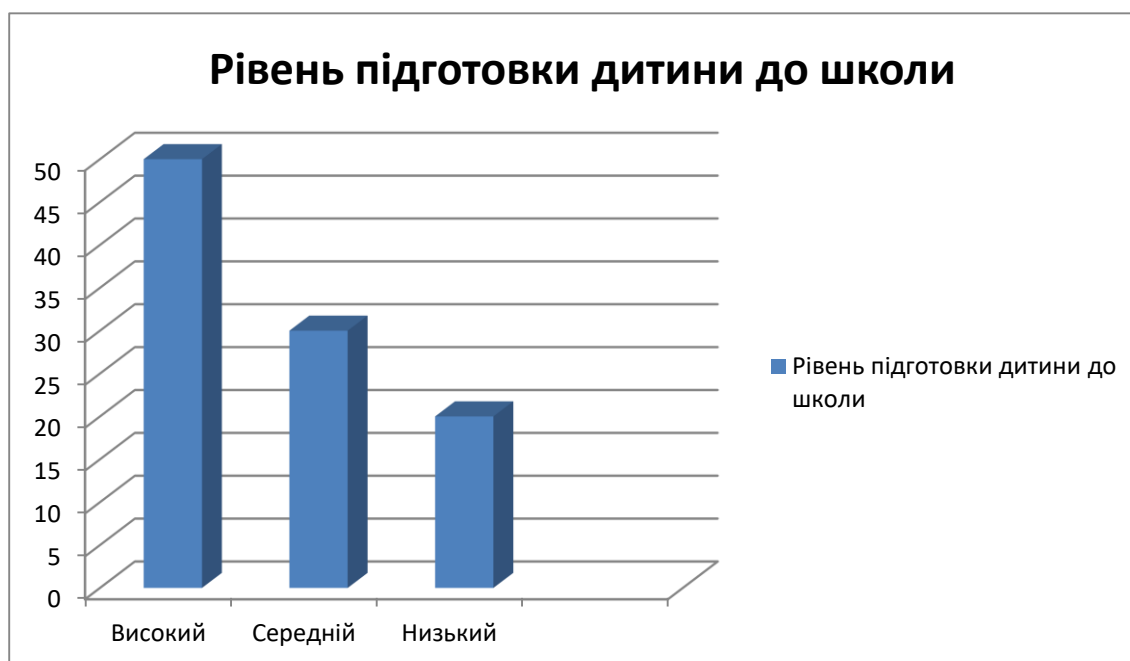
Середній рівень – 10-14 –дитина багато чого навчилася, а запитання, на які відповідь «Ні», підкажуть, над чим ще бажано попрацювати.

Низький рівень – 9 і менше – потрібно приділяти більше часу заняттям із дитиною, звернути увагу на те, чого вона не вміє.

За аналізом відповідей батьків, можна зазначити, що найбільше негативних відповідей було на запитання: «Чи може ваша дитина самостійно виконувати завдання?», «Чи може узагальнювати поняття, назвати одним словом, наприклад такі предмети, як шафа, диван, комод тощо?», «Чи виконує дитина домашні обов’язки самостійно та вчасно (чи лише за вашим нагадуванням)?». Загальний результат аналізу анкетування дав такі висновки:

50% відсотків батьків отримали високий рівень підготовленості дитини до школи. 30% відсотків батьків отримали середній рівень підготовки дитини до школи. 20% відсотків батьків отримали низький рівень підготовки дитини до школи.

Схематично отримані результати вказані на рис. 2.1.

Результати анкетування показують, що за даними батьків підготовка дітей до школи потребує покращення, адже 20% відсотків дітей мають

низький рівень. Однак половина дітей повністю інтелектуально та психологічно готова до школи та нового навчального процесу [24].

Таке ж анкетування було проведено і для вихователів. Розроблена анкета (додаток Б) містила 18 питань, більшість з яких були аналогічні питанням з анкети для батьків, проте були направлені на виявлення відсотку групи, яка готова до Нової української школи. У анкетуванні брали участь 4 вихователі. Дані анкетування показали наскільки вони знають дітей своєї групи, як сильно їх дані відрізняються від даних батьків, чи готові будуть діти до нової обстановки, що самі вихователі повинні змінити у своїй роботі, для досягнення більш ефективного результату. Окрім цього, анкетування дає змогу і вихователям самостійно проаналізувати свою роботу під час заповнення анкети. Наприклад, питання «Який відсоток дітей знає назви диких і свійських тварин?» допоможе вихователю провести власний аналіз і звернути увагу на дітей, які мають проблеми у певних галузях. За результатами анкети можна сформулювати відповіді вихователів у дану таблицю 2.1.:

Таблиця 2.1.

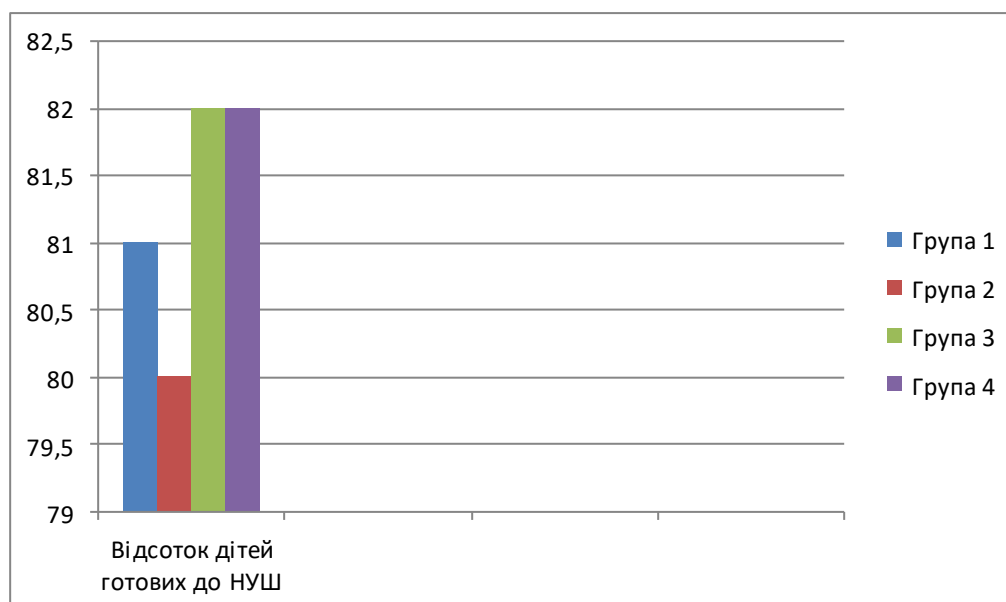
Питання	Вих	Вих	Вих	Ви
	ователь	ователь	ователь	ховател
	1	2	3	ь 4
1. Який відсоток дітей в групі хоче йти до школи?	80%	85%	90%	75%
2. Який відсоток дітей може самостійно виконувати завдання?	90%	75%	100%	90%
3. Який відсоток дітей соромиться незнайомих людей?	65%	20%	10%	15%
4. Який відсоток дітей вміє скласти розповіді за картиною не менш ніж із п'яти речень?	60%	75%	55%	90%

5. Який відсоток дітей може розповісти напам'ять кілька віршів?	40%	45%	70%	85%
6. Який відсоток дітей граматично правильно будує речення (відмінюють іменники, узгоджують їх із прикметниками тощо)?	80%	85%	100%	75%
7. Який відсоток дітей вміє читати по складах або цілими словами?	90%	85%	90%	70%
8. Який відсоток дітей вміє лічити від 1 до 10 та у зворотньому порядку?	100%	95%	95%	100%
9. Який відсоток дітей може виконати ваше доручення точно та вчасно?	85%	80%	75%	85%
10. Який відсоток дітей любить малювати і розфарбовувати картинки?	100%	100%	95%	100%
11. Який відсоток дітей може користуватися ножицями і клеєм, наприклад, робити аплікації?	100%	100%	100%	100%
12. Який відсоток дітей може зібрати пазл із п'яти частин за 1 хв?	90%	100%	100%	100%
13. Який відсоток дітей знає назви диких і свійських тварин?	85%	70%	95%	70%
14. Який відсоток дітей може узагальнювати поняття, назвати	60%	70%	75%	75%

одним словом, наприклад такі предмети, як шафа, диван, комод тощо?				
15. Який відсоток дітей любить самостійно працювати — малювати, збирати мозаїку тощо?	80%	75%	80%	90%
16. Який відсоток дітей може розуміти та точно виконувати словесні інструкції?	100%	100%	90%	100%
17. Який відсоток дітей може самостійно одягтися відповідно до погоди?	80%	95%	85%	70%
18. На вашу думку, яка кількість дітей у Вашій групі готова до Нової української школи?	80%	90%	80%	95%
Середнє значення	81%	80%	82%	82%

Отже, як ми можемо побачити з даної таблиці відповідей, усі чотири групи мають високий рівень підготовки до Нової української школи. Більшість дітей мають проблеми зі складанням розповідей за картинками, запам'ятовуванням віршів та узагальнюванням понять. Загалом групи не мають великої відмінності у підготовці і підтвердження цього є у діаграмі:

рис.2.

2.

Порівнюючи результати з анкетуванням батьків, можна зазначити, що деякі показники були значно вищі у анкетуванні вихователів. Наприклад, питання «Чи може Ваша дитина самостійно виконувати завдання?» більшість батьків відповіли негативно, в той же час, як у вихователів «Який відсоток дітей може самостійно виконувати завдання?» отримав високі показники. Це може свідчити про нестачу уваги від батьків, а можливо і про неорганізованість дитини вдома.

Наступним етапом було проведення опитування дітей. Для об'єктивної оцінки психологічної готовності до школи та мотивації дитини важливо проводити опитування самих дітей. У опитуванні брали участь 5 дітей. Було підготовлено декілька питань: чи хоче дитина йти до школи, чи розуміє, що таке бути школярем, чи готова рано прокидатися, самостійно збиратися до школи, складати підручники та шкільне приладдя, уважно слухати на уроці, спілкуватися з вчителем та виконувати домашні завдання.

Опитування було проведено після заняття, індивідуалізовано, діти були уважні та активні. За результатами опитування можна сказати, що 3 дітей з 5 відповіли позитивно на всі запитання, реакція дітей вказувала на те, що з ними активно займаються і вдома і в школі, батьки готують дитину до майбутнього навчання, проводять бесіду для комфортного переходу у новий заклад. Діти позитивно відгукувалися про школу, хотіли бути школярами, самостійно збиратися та сидіти на уроках. Дві інші дитини сказали, що можуть самостійно збиратися, слухатися вчитися та виконувати завдання, але не хочуть йти до школи, через те, що в сім'ї є старша дитина, яка розказувала про свій негативний досвід ходіння до школи. У цьому випадку найкращим вирішенням є надання рекомендацій батькам. Батьки мають розповісти про свій позитивний досвід, пояснити, що у школі не має нічого страшного, і, найголовніше, провести бесіду зі старшою дитиною, для виявлення проблем, які у неї виникли. Отже, можна підсумувати, що діти в більшості готові до школи, мають усі необхідні навички та володіють усіма компетентностями.

2.2. Поетапна реалізація педагогічних умов забезпечення наступності

Метою формувального експерименту була перевірка теоретично-обґрунтованих педагогічних умов забезпечення наступності.

В освітній програмі «Дитина» передбачено шляхи реалізації перспективності та наступності дошкільної та початкової освіти [11, с. 401]:

- формування психологічної готовності дитини до школи (розвиток пізнавальної мотивації, емоційно-вольової сфери, навичок рефлексії, пізнавальних інтересів);
- формування уявлень про соціальне життя, школу, індивідуальну відповідальність, права, вимоги, обов'язки);
- сприяння фізичному розвитку дитини, фізична підготовка (позитивні зміни в антропометричних показниках, рухових здібностях та активності);
- ампліфікація розвитку дитини через збагачення мовлення, уявлень про навколишнє середовище, розвиток логічного та критичного мислення, формування системи знань, практичних навичок, забезпечення умов для розвитку і прояву творчих умінь;
- формування організаційних умінь (опанування та вдосконалення раціональних способів організації своєї життєдіяльності);
- сприяння усвідомлення дорослими (педагогами, батьками) і самими дітьми логічного зв'язку різних етапів у розвитку людини, зокрема дошкільного та початкового шкільного етапу у розвитку дитини;
- полегшення адаптації дитини до шкільного навчання через усвідомлення нею в дошкільний період особливостей навчальної діяльності, специфіки життєдіяльності в умовах школи, можливості встановлення балансу між бажаним і потрібним, очікуваним і реальним, особисто корисним і суспільно визнаним.

Для забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу насамперед, дуже важлива співпраця закладів дошкільної освіти та школи.

Саме тому, на підставі теоретико-методичної літератури ми визначили педагогічні умови, які сприятимуть забезпеченню наступності:

- 1) ознайомлення педагогів ЗДО та школи зі формами та методами один одного;
- 2) перегляд педагогами форм роботи один одного;
- 3) проведення форм роботи один для одного;
- 4) організація «Школи майбутнього першокласника»;
- 5) консультації для батьків від вихователя та вчителя;
- 6) створення плану спільних дій закладу дошкільної освіти та школи.

Педагогічна умова номер 1 – це ознайомлення педагогів ЗДО та школи зі формами та методами один одного. Це перший і один із найважливіших пунктів співпраці вихователів та вчителів, так як це забезпечує обізнаність педагогів у темпах розвитку дитини. Ознайомлення відбувається у вигляді перегляду та аналізу планів роботи педагогів на рік та перегляду програм розвитку. За допомогою програм педагоги дізнаються, що саме повинна знати та вміти дитина у віці 6-7 років, які компетентності визначаються у програмі НУШ та програмах дошкільної освіти. Наприклад, у програмі «Соняшник» визначаються показники готовності дитини до школи [18]:

Таблиця 2.2.

Фізична готовність	Добре функціонування всіх органів та систем (здорова дитина). Вміння дитини бережно ставитися до свого здоров'я, дотримувати правил безпечної поведінки у предметному, природному, соціальному довкіллі. Володіння елементарними культурно-гігієнічними навичками, культурою споживання їжі, основними рухами відповідно до віку
Психологічна готовність	Мотиваційна готовність. Сформованість бажання іти в школу вчитися; прагнення навчатися, щоб

	<p>здобути нові знання; одержати новий статус школяра і знайти більше друзів. Емоційно-вольова готовність. Сформованість уміння керувати своєю поведінкою та емоціями у різноманітних ситуаціях спілкування і спільній діяльності; здатність концентрувати та переключати увагу з одного предмета на інший, долати труднощі під час виконання завдань, емоційно відгукуватися на переживання інших (емпатія); наявність таких вольових якостей, як самостійність, цілеспрямованість, зосередженість, відповідальність, дисциплінованість, посидючість, наполегливість, рішучість, сміливість, уміння налагоджувати ділові та емоційно-позитивні стосунки з дорослими та однолітками; готовність докладати необхідних вольових зусиль для виконання завдань</p>
Духовно-моральна готовність	<p>Володіння елементарними знаннями про морально-етичні засади взаємин між людьми та дотримання їх у повсякденному житті; розвинені почуття любові до близьких, до природи, прив'язаність до вихователя, бажання робити добрі вчинки. Здатність до оцінних дій поведінки власної та однолітків</p>
Мовленнєво-комунікативна готовність	<p>Достатній рівень розвитку мовленнєвих умінь (словник, правильна звуковимова, граматична правильність мовлення, діалогічне і монологічне мовлення) комунікативних навичок, що сприяють активізації мовленнєвої діяльності дітей</p>
Інтелектуальна	<p>Наявність певного обсягу знань та уявлень про</p>

готовність	навколишню дійсність. Достатній рівень логіко-математичного розвитку (навички лічби, вимірювання, знання геометричних фігур, орієнтація у просторових та часових поняттях), пізнавальної активності (розвиток п'яти органів чуття та характеристика навколишнього предметного, соціального, етнічного та природного довкілля відповідно до сенсорних еталонів), дослідницької діяльності; оперування мисленнєвими операціями (аналізом, синтезом, порівнянням, класифікацією, узагальненням, елементами критичного мислення); рівня розвитку пам'яті, уяви, уваги; володіння елементарними навчальними навичками
Соціальна готовність	Усвідомлення свого «Я», місця у родині і групі однолітків; сформованість елементарних навичок соціальної поведінки в різних видах діяльності та взаємодії із дорослим та дитячим соціальним оточенням; уміння узгоджувати особисті та колективні інтереси. Достатні знання про найближчий соціум (сім'я, рід, родина, родинне дерево; звичаї, традиції родини) та елементарне розуміння соціальних ролей (сусіди, знайомі, друзі, продавець, покупець, лікар, вихователь, медична сестра та ін.). Розуміння власного психічного стану та стану інших людей, прояв доброти, милосердя, співчуття

Як можна побачити, тут визначені показники, що визначають критерії за якими дитина має бути готова до школи. Вчителям потрібно ознайомитися з зі змістом таких програм та такими показниками для того, щоб мати уявлення про те, з якою підготовкою діти приходять до школи. Так само і

вихователі мають ознайомлюватися з програмою НУШ для того, щоб професійно підготовлювати дітей до навчання у школі. Завдяки цьому ознайомленню педагоги будуть більш досвідчені у змісті роботи один одного і розуміти до чого саме і як готувати дітей у закладі дошкільної освіти, та з якими знаннями та підготовкою діти приходять до школи.

Педагогічна умова номер 2 – перегляд педагогами форм роботи один одного. Дана умова реалізується за рахунок взаємовідвідування занять педагогів. Це надзвичайно важливо, щоб вихователі приходили на уроки до школи та мали змогу спостерігати за освітнім процесом власними очима. Вони мають можливість подивитися на практиці, як діти поведуть себе у новому навчальному закладі, з якою валізою знань приходять навчатися, як проходить процес адаптації дитини до нових умов, викладачів, дітей. Так само і вчителі повинні мати змогу прийти на заняття до закладу дошкільної освіти та подивитися з яким темпом працюють майбутні першокласники, що саме вони вивчають та за якою методикою. Найкраще ці перегляди будуть реалізовуватися, коли до садочку буде приходити майбутній вчитель дітей. Він зможе проаналізувати методи, які використовує вихователь, для застосування їх у своїй роботі, і це, також, допоможе дітям не відчутти цей різкий перехід від садочку до школи. Наприклад, на занятті з малювання вихователь може на початку розповідати дітям, як саме вони будуть малювати поетапно, а коли дитина приходить до школи, вчитель починає розповідати етапи малювання по ходу уроку. Дитина може розгубитися та почати нервувати, тому важливо, щоб в таких моментах вчитель знав, як саме працювали діти у садочку та продовжував працювати за цією ж методикою.

Педагогічна умова номер 3 – проведення форм роботи один для одного. Це є закріпленням попередньої умови. Педагоги, побачивши та проаналізувавши організацію освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, матимуть змогу закріпити ці знання на практиці. Проводячи заняття для дітей, вчитель краще розуміє підготовку дошкільників, і так само вихователь.

Окрім цього, вихователі можуть проаналізувати форми роботи з дітьми, які використовуються у НУШ та скориставшись ними на практиці, впроваджувати їх у роботу з дітьми у ЗДО. Ще одна перевага даної умови – знайомство вчителя з майбутніми учнями. Якщо дитина не ходить до «Школи майбутнього першокласника» це може бути гарною можливістю вчителю познайомитися з дитиною та надати впевненості у переході до нового навчального закладу. Вихователі, у свою чергу, такими заходами можуть відвідати минулих вихованців, поговорити з ними. Діти, які були зі своїм вихователем на протязі декількох років, будуть дуже раді його бачити, і це може позитивно вплинути на їх адаптацію до школи. Отже, ця умова забезпечує багато аспектів наступності, і допомагає дітям психологічно.

Педагогічна умова номер 4 – організація «Школи майбутнього першокласника». Метою даної школи є адаптація та підготовка дитини до школи. Школа розрахована на те, що дошкільники весною, перед вступом до першого класу, приходять до школи раз у тиждень та їх майбутній вчитель займається з ними різними предметами. Наприклад, на одному тижні діти вивчають математику, на іншому – розвиток мовлення та інше. Школа забезпечує звикання дитини до нового закладу, вона вже не боїться школи, знає як вона виглядає, в якому класі вона буде вчитися, з якою вчителькою. Це додаткові заняття з розвитку мовлення, математики, малювання, вчитель також вчиться працювати з новими вихованцями, знайомиться з ними, визначає рівень знань. Процес адаптації дитини пройде набагато швидше, якщо вона буде ходити до «Школи майбутнього першокласника», вона знайде нових друзів, звикне до парти та буде психологічно готова до нових умов навчання.

Педагогічна умова номер 5 – консультації для батьків від вихователя та вчителя. Батьки займаються дуже важливу роль у забезпеченні наступності між ЗДО та НУШ, вони є прикладом для дитини, невід'ємною частиною її життя, проводячи з нею найбільше часу вдома. Саме тому головна умова

ефективної наступності – це усвідомлення батьками важливості даного процесу. Для цього вихователі та вчителі повинні проводити консультації для батьків, для того щоб пояснити їм як забезпечити дитині безболісний перехід від однієї ланки освіти до іншої, щоб батьки могли пояснити дитині що таке школа і чому не треба її боятися. Важливі аспекти, які вихователі та вчителі повинні включати у зміст консультацій: зміцнення здоров'я дитини, розвиток навичок самообслуговування, розвивати вольові якості, навчити справлятися зі стресом, складнощами у навчанні, розвиток комунікативних навичок. Також доречним буде розташувати подібні консультації на сайті закладу дошкільної освіти та школи, де батьки зможуть ознайомитися з ними, коли їм буде зручно. Окрім цього, важливими будуть і консультації від практичного психолога, який розповість про психологічну готовність дитини до школи.

Педагогічна умова номер 6 – створення плану спільних дій закладу дошкільної освіти та школи. Усі попередні умови мають бути внесені до даного плану. Цей план визначає усі спільні дії між школою та ЗДО, які будуть направлені на забезпечення наступності. Туди входять пункти з педагогічної роботи, методичної роботи, роботи з батьками та дітьми, аналіз документу можна побачити у пункті 2.1. нашої магістерської. План спільних дій організовує та систематизує усю роботу закладів, забезпечує виконання усіх заходів.

Отже, поєднання усіх 6 умов забезпечить дитині плавний та безболісний перехід від ЗДО до школи. Але головним фактором успішної наступності у дитини є адаптація до Нової української школи. І дану адаптацію можна забезпечити використовуючи у організації освітнього процесу ЗДО форми роботи, які застосовуються у НУШ. Наприклад:

Робота в групах. Формуються групи по 4-6 дітей. Ці групи сприяють творчому мисленню та інтенсивному обміну ідеями. Діти витрачають більше часу на висловлення своєї точки зору, вміють більш детально обговорювати питання, вчаться розглядати проблеми з різних сторін. Найпоширеніші

прийоми групової роботи: «Інтерв'ю», «Карусель», «Акваріум», «Ажурна пилка».

Інтерв'ю. Користь такої форми роботи полягає у діалозі між дітьми, вони обмінюються досвідом, формують власну думку щодо певної ситуації. А також набувають навичок комунікації, вміння поважати та вислуховувати чужу думку. Теми для інтерв'ю визначаються темою заняття, наприклад, на заняття з розвитку мовлення «Осінь», можна провести інтерв'ю на тему «Мої улюблені активності під час осені».

Карусель. Цей прийом полягає в тому, що дитячі стільці розставляють двома колами. Діти, що сидять у внутрішньому колі, спиною до центру, а діти, що сидять у зовнішньому колі, обличчям до них. Тож кожен сідає навпроти одного. Внутрішнє коло є нерухомим, а зовнішнє рухомим. За сигналом ведучого всі учасники пересуваються на один стілець праворуч і опиняються перед своїм новим партнером. Мета: пройти все коло і виконати завдання.

Акваріум. Необхідно об'єднати дітей у групи по 4-6 осіб і запропонувати їм ознайомитися з завданням. Одна з груп сидить у центрі класу. Ця група отримує завдання для групового обговорення. Поки активна група займає своє місце в центрі, учитель представляє завдання решті класу та нагадує правила обговорення в малих групах. Групі пропонується протягом 3-5 хвилин голосно обговорити можливі шляхи вирішення проблемної ситуації. Діти зовнішнього кола слухають, не перериваючи процес обговорення. Після відведеного часу для обговорення групи повертаються на свої місця, і вчитель ставить дітям такі запитання: Чи згодні ви з думкою групи? Чи є ця думка достатньо обґрунтованою та доведеною? Такі розмови можуть тривати дві-три хвилини. Після цього місце в «акваріумі» займає група, яка обговорює наступну ситуацію. Наприкінці вчитель має обговорити з дітьми процес групової роботи та прокоментувати рівень володіння навичками дискусії в малих групах.

Ажурна пилка. Цей вид діяльності дає можливість працювати разом, щоб вивчити великий обсяг інформації за короткий проміжок часу, і заохочує дітей вчитися один у одного через навчання. При роботі в техніці «Ажурна пилка» діти повинні бути готові до роботи в різних групах. Спочатку дитина буде працювати в «домашній» групі. Потім інші групи діятимуть як експерти з питань, над якими вони працювали в «домашній групі», і отримуватимуть інформацію від представників інших груп. Наприкінці заняття дитина повертається до «домашньої» групи, щоб поділитися інформацією, наданою членами інших груп.

Застосування LEGO-технологій, спрямованих на розвиток конструктивного мислення, уяви, прагнення до дослідження, експериментування та винахідництва, відкриває великі можливості щодо реалізації проекту «Нова українська школа». З LEGO Education можна створити мотивуюче та захоплююче навчальне середовище, щоб розвивати найважливіші навички, вести дискусії та знаходити комплексні рішення в суперечливих ситуаціях [40 с. 2].

За допомогою конструктора вирішуються завдання навчальної діяльності за такими напрямками:

- Навчання точному і швидкому орієнтуванню в просторі.
- Розвиток дрібної моторики рук, подальший загальний розвиток мови та стимулювання розумових здібностей.
- Здобування та розширення математичних знань про числа, форми, пропорції та симетрію.
- Розширення уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт.
- Розвиток уваги, концентрації, пам'яті, мислення.
- Виховування уяви та творчого мислення.
- Набування вміння подумки ділити предмет на складові частини і складати з частин ціле.

- Навчання спілкуватися один з одним і поважати свою та чужу роботу.

Отже, LEGO Education є однією з інноваційних технологій, яка допомагає створити нове освітнє середовище, підвищити мотивацію дітей до навчання, сприяти формуванню наукової активності та винахідницьких здібностей, реалізувати положення Нової української школи.

Великою популярністю користується мультимедійна технологія. Головна її перевага – це викладення матеріалу в цікавій, доступній формі із залученням мультиплікаційних героїв для кращого засвоєння програмного матеріалу. Використання мультимедійних засобів навчання робить уроки динамічнішими, яскравішими, ефективнішими та жанрово різноманітнішими. Існують медіауроки, самодиктанти, картки пам'яті, тестові завдання, медіапроекти, творчі презентації, віртуальні подорожі тощо.

Мультимедійна технологія – це технологія, яка включає в роботу комп'ютер для інтеграції, обробки та одночасного відтворення різних типів сигналів, різних середовищ, а також засобів і методів обміну даними та інформацією.

Мультимедіа – це складна інтерактивна система візуальних і слухових ефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технологічних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в єдине цифрове відтворення [16, с. 121].

Забезпечуючи наступність та перспективність у роботі ЗДО і початкової школи, можливо створити умови для всебічного гармонійного розвитку ініціативної, компетентної та самодостатньої особистості на перших суміжних ланках системи безперервної освіти.

Отже, як ми можемо побачити, такі форми роботи допомагають реалізувати педагогічні умови забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу. Напрямами подальшої роботи є проведення педагогічних умов.

Висновок до розділу 2

Наступність між закладом дошкільної освіти та Новою українською школою – процес дуже актуальний та важливий. Саме тому, нами було проведено дослідження щодо забезпечення наступності та виявлення педагогічних умов, за яких вона реалізується.

За результатами експерименту можна зробити такі висновки:

1) Під час констатувального експерименту, за результатами анкетування батьків, було визначено три рівні готовності дітей до школи: високий, середній та низький. Результати свідчать про: високий рівень у 50%, середній рівень у 30% та низький рівень у 20%. В той же час, за результатами анкетування вихователів, можна зробити висновок, що рівень підготовки дітей дуже високий – 80%, 81% та 82%. Показники свідчать про розбіжність даних у батьків та вихователів, тобто є проблема у організації навчання дітей вдома. За результатами спостереження видно, що наступність у формах організації освітнього процесу успішно реалізовується, ЗДО використовує форми роботи, що активно застосовуються у роботі Нової української школи.

2) Під час формувального експерименту були визначені та описані педагогічні умови забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу. Також були визначені та проаналізовані актуальні форми організації роботи у закладах дошкільної освіти, такі як групові форми роботи («Карусель», «Акваріум», «Інтерв'ю»), метод LEGO Education, мультимедіа. Такі форми роботи допомагають дитині підготуватися до майбутнього навчання у школі, пройти процес адаптації без стресу та нервувань.

Для підвищення ефективності забезпечення наступності важливим аспектом було включення батьків в процес наступності, проведення консультацій для них, розміщення на сайті рекомендацій. Поєднання роботи закладів освіти та батьків зможе забезпечити психологічну готовність дитини до школи, успішний процес адаптації та гармонійний перехід від однієї ланки освіти до іншої.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отримані під час дослідження результати підтвердили правомірність висунотої гіпотези й дозволили дійти до таких висновків:

Теоретично обґрунтовано поняття «наступності» у вітчизняній та зарубіжній педагогіці, нові підходи у Новій українській школі до організації освітнього процесу, напрямки наступності та напрями співпраці ЗДО та НУШ.

Наступність дошкільного закладу і школи – це особливий, складний зв'язок. Він передбачає перехід від одного рівня навчання до іншого, який здійснюється із збереженням і подальшою поступовою зміною змісту, методів, форм, а також технологій виховання і навчання.

Основним завданням наступності є реалізація єдиної лінії розвитку дитини. Процес починається в дитячому садку, після чого продовжується в початковій школі.

Основне завдання педагога – познайомити дітей із цінностями здорового способу життя, а також забезпечити їхнє емоційне благополуччя, сприяючи розвитку їх позитивного самосприйняття. Педагог дошкільного закладу також зобов'язаний розвивати у дітей допитливість, ініціативу, довільність, здатність до творчого самовираження.

Концепція «Нова українська школа» – це якісно нова цільова програма розвитку загальної середньої освіти, яка передбачає зміни змісту, організації навчального плану, педагогічно-методичного забезпечення, підходів до оцінювання результатів освіти. Діяльність закладів загальної середньої освіти має бути спрямовано на «багатосторонній розвиток, виховання та соціалізацію особистості».

На основі рекомендацій Європейського парламенту та Європейської ради визначено 11 ключових компетентностей Нової української школи: спілкування державною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; компетентність у природничих науках і

технологіях; інформаційно-цифрова компетентність.; уміння вчитися протягом життя; громадянська відповідальність; підприємливість; культурологічна грамотність; екологічна безпека та сталий розвиток; інноваційність.

Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов забезпечення наступності між закладом дошкільної освіти та Новою українською школою. До педагогічних умов, що забезпечують наступність відносимо: ознайомлення педагогів ЗДО та школи зі формами та методами один одного; перегляд педагогами форм роботи один одного; проведення форм роботи один для одного; організація «Школи майбутнього першокласника»; консультації для батьків від вихователя та вчителя; створення плану спільних дій закладу дошкільної освіти та школи.

Під час експерименту, за результатами анкетування батьків, було визначено три рівні готовності дітей до школи: високий, середній та низький. Результати свідчать про: високий рівень у 50%, середній рівень у 30% та низький рівень у 20%. В той же час, за результатами анкетування вихователів, можна зробити висновок, що рівень підготовки дітей дуже високий – 80%, 81% та 82%. Показники свідчать про розбіжність даних у батьків та вихователів, тобто є проблема у організації навчання дітей вдома. За результатами спостереження видно, що наступність у формах організації освітнього процесу успішно реалізовується, ЗДО використовує форми роботи, що активно застосовуються у роботі Нової української школи. За результатами опитування дітей старшого дошкільного віку, можна підтвердити, що робота з забезпечення успішної наступності дійсно активно проводиться.

Результати проведеного педагогічного експерименту підтвердили ефективність означених педагогічних умов забезпечення наступності у формах організації освітнього процесу між ЗДО та НУШ. Напрямами подальшої роботи є проведення педагогічних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова Г., Нікулочкіна О. З дошкільної ланки освіти в початкову : проблеми наступності : метод. реком. Тернопіль: Мандрівець. 2014. 76 с.
2. Бабіч Н. Використання спадщини В. О. Сухомлинського у вирішенні проблеми наступності між дошкільням та початковою школою. 2014. 13 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Київ, 2021
4. Богуш А. Вектор наступності державних стандартів дошкільної і початкової ланок освіти. *Початкова школа*, 3. 2013
5. Богуш А. М. Дошкільна та початкова ланки освіти – сходинки наступності. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. Збірник наукових праць № 28. 2017. С. 23-27
6. Булакевич А. О. Актуальність діяльнісного підходу в Новій українській школі. *Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методик навчання та стратегії розвитку*. Рівне. 2022. С. 11-13
7. Волинець Н. В. Психологічна готовність дітей дошкільного віку до навчання в новій українській школі. *Перспективи та інновації науки*. № 6(11). 2022. 12 с.
8. Волчаста М.М. Наступність у вивченні геометричного матеріалу в початковій та основній школі: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Київ, 2003. 20 с.
9. Гайченя А. Наступність між ЗДО та НУШ. Київ. 2021. 13 с.
URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-dla-pedagogiv-nastupnist-miz-zdo-ta-nus-482752.html>
10. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с
11. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/ наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І.

Богданець-Білоskalенко. Мін. осв. і науки України. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2016. 304 с.

12. Дитячий садок-школа: актуальні проблеми наступності : монографія / Н. Лисенко, І. Шоробура, Л. Пісоцька [та ш.]; за ред. проф. Н. Лисенко. 3-тє видання, перер. та доповн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 472 с.

13. Дичківська, І. М. Ефективне управління як важлива умова розвитку освітніх закладів інноваційного типу: зб. наук. праць. Київ: Науковий світ. 2002. с. 75-79

14. Зеленська Л., Саакова С. Нова українська школа – стан і перспективи. *Імідж сучасного педагога*. №1 (184). 2019. 4 с.

15. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249.

16. Інтерактивні вправи та ігри. Серія «Адміністратору школи» Харків: Вид. Група «Основа», 2009. 144с.

17. Казанцева Л. Наступність у роботі дошкільного закладу освіти та початкової загальноосвітньої школи у формуванні мовленнєво-комунікативних навичок дітей. Збірник наукових праць БДПУ. Бердянськ. 2002. С. 84–91.

18. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.

19. Капінус Н. Нова початкова школа – крок у майбутнє. Школа – майстерня майбутнього. Краматорськ. 2018. 12 с

20. Кириченко, М. Упровадження концепції «Нова українська школа» в УМО [Текст]. Педагогічна газета. 2018. № 2, березень-квітень. С. 7.

21. Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика: збірник наукових праць. Випуск 2 / відп. за випуск Пінчук І. О. Суми: Вінниченко М. Д., 2018. 168 с

22. Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Режим доступу до тексту: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

23. Концепція Нової української школи. Режим доступу до тексту: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

24. Корнєєва О. Ваша дитини йде до школи. Поради батькам майбутніх першокласників. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2013. 208 с.

25. Кравчук Н. П. Забезпечення наступності між ЗДО і НУШ в умовах реформування освіти. Перспективи та інновації науки. № 2(7). 2022. 12 с.

26. Крутін І. Виховуємо творчістю. Дошкільний навчальний заклад. 2008. №1. С. 18-40.

27. Курило В., Остроуменко А. Створення успішного освітнього середовища для гармонійного розвитку молодшого школяра. Початкова школа. 2019. № 2. С. 1–4 .

28. Курчатова А., Медведєва С. Скоро до школи. Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Дошкільне виховання. 2012. №8. С. 23-24.

29. Куц О. В. Нова українська школа [Текст] : педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір. Педагогічна майстерня. 2018. № 4. С. 12–15.

30. Луцан Н. І. Лінгводидактичні проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку в наукових доробках А. М. Богуш. Національна академія педагогічних наук України. Державна науково-педагогічна бібліотека України Імені в. О. Сухомлинського. Серія «Академіки НАПН України». Випуск 23. 2014. С. 18-21

31. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. Кам'янець-Подільськ, 2016. Вип. 22. С. 39–42.

32. Макаренко С.І. Перспективність і наступність у роботі дошкільного закладу, початкової школи та сім'ї – актуальний аспект реалізації Державних стандартів дошкільної та початкової загальної освіти. Педагогічна скарбниця Донеччини. 2013. №1. С. 31-33

33. Можасва О. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі. Початкова освіта. 2009. №32. С. 21

34. Назаренко Г. І. Деякі теоретичні аспекти забезпечення наступності в умовах функціонування навчально-виховних закладів інноваційного типу [Текст] : збірник. Сучасні проблеми професійної підготовки фахівців: Методичний аспект : Збірник наукових праць. Київ : Науковий світ , 2001. С. 129-136

35. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 27/10/2016; Міністерство освіти та науки України.

URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>

36. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N.M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

37. Новак Л. Г. Методи та форми організації інтерактивної навчальної діяльності учнів Нової української школи. Методичний посібник. 2021. 77 с.

38. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи. Український педагогічний журнал. 2018. № 1. С. 47–53.

39. Половіна О.А., Липчевська І. Наступність дошкільної освіти та Нової української школи: реалії та перспективи. Інноватика у вихованні. Збірник наукових праць. Випуск 7. Рівне, 2018. С. 203–214.

40. Прокопенко Г. М. Використання сучасних педагогічних технологій на уроках в початкових класах. Конференція «Технологія фахової майстерності: сучасний інструментарій керівника і педагога». 2020. 3 с

41. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти [Текст]. Дошкільне виховання. 2000. N11. С.4-5.

42. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. Методист. №5. травень
43. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: у 5 т. К.: Рад.шк., 1977. Т.3. С.5–279
44. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. К.: «Академія», 2000. 544с
45. Черепаня Н. І. Підготовка дітей до школи: монографія. Херсон. 2007. 168 с.
46. Черепаня Н. Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової освіти. Педагогічний альманах. 2011. Вип. 9. С.68–74.
47. Ausubel, D., Novak, J., & Hanesian, H. Educational Psychology: A Cognitive View (2nd Ed.). New York: Holt, Rinehart & Winston. 1978
48. Botiș, A., & Mihalca, L. Curriculum pentru învățământul preșcolar. Prezentare și explicitări. București: DPH Publishing house. 2009
49. Evans, K., George, N., White, K., Sharp, C., Morris, M., & Marshall, H. Ensuring that all Children and Young People Make Sustained Progress and Remain Fully Engaged through all Transitions Between Key Stages (C4EO Schools and Communities Research Review 2). London: Centre for Excellence and Outcomes in Children and Young People's Services. 2010

ДОДАТОК А

Шановні батьки! Просимо Вас пройти тест «Чи готова дитина до школи?»

Інструкція: дайте ствердну чи заперечну відповідь на запропоновані запитання.

1. Чи хоче ваша дитина йти до школи?
2. Чи може ваша дитина самостійно виконувати завдання?
3. Чи соромиться ваша дитина незнайомих людей?
4. Чи вмє ваша дитина складати розповіді за картиною не менш ніж із п'яти речень?
5. Чи може ваша дитина розповісти напам'ять кілька віршів?
6. Чи граматично правильно вона будує речення (відмінює іменники, узгоджує їх із прикметниками тощо)?
7. Чи вмє ваша дитина читати по складах або цілими словами?
8. Чи вмє ваша дитина лічити від 1 до 10 та у зворотньому порядку?
9. Чи може дитина виконати ваше доручення точно та вчасно?
10. Чи любить малювати і розфарбовувати картинки?
11. Чи може ваша дитина користуватися ножицями і клеєм, наприклад, робити аплікації?
12. Чи може зібрати пазл із п'яти частин за 1 хв?
13. Чи знає дитина назви диких і свійських тварин?
14. Чи може узагальнювати поняття, назвати одним словом, наприклад такі предмети, як шафа, диван, комод тощо?
15. Чи любить ваша дитина самостійно працювати — малювати, збирати мозаїку тощо?
16. Чи може вона розуміти та точно виконувати словесні інструкції?
17. Чи може дитина самостійно одягтися відповідно до погоди?
18. Чи має дитина обов'язки в родині?

19. Чи виконує вона їх самостійно та вчасно (чи лише за вашим нагадуванням)?

Оброблення результатів

Результати підраховують за кількістю позитивних відповідей на запитання тесту:

- 15-18 — дитина готова йти до школи. Ви не даремно з нею працювали, а шкільні труднощі, якщо і виникнуть, можна буде легко подолати.

- 10-14 — ви на правильному шляху, дитина багато чого навчилася, а запитання, на які ви відповіли «Ні», підкажуть вам, над чим ще бажано попрацювати.

- 9 і менше — почитайте спеціальну літературу, спробуйте приділяти більше часу заняттям із дитиною, зверніть увагу на те, чого вона не вміє.

ДОДАТОК Б

Шановні вихователі! Прошу Вас пройти тест щодо Нової української школи: «Чи готова ваша група до НУШ?»

1. Який відсоток дітей в групі хоче йти до школи?
2. Який відсоток дітей може самостійно виконувати завдання?
3. Чи соромляться діти незнайомих людей?
4. Який відсоток дітей вміє складати розповіді за картиною не менш ніж із п'яти речень?
5. Який відсоток дітей може розповісти напам'ять кілька віршів?
6. Який відсоток дітей граматично правильно будує речення (відмінюють іменники, узгоджують їх із прикметниками тощо)?
7. Який відсоток дітей вміє читати по складах або цілими словами?
8. Який відсоток дітей вміє лічити від 1 до 10 та у зворотньому порядку?
9. Який відсоток дітей може виконати ваше доручення точно та вчасно?
10. Чи люблять діти малювати і розфарбовувати картинки?
11. Який відсоток дітей може користуватися ножицями і клеєм, наприклад, робити аплікації?
12. Який відсоток дітей може зібрати пазл із п'яти частин за 1 хв?
13. Який відсоток дітей знає назви диких і свійських тварин?
14. Який відсоток дітей може узагальнювати поняття, назвати одним словом, наприклад такі предмети, як шафа, диван, комод тощо?
15. Який відсоток дітей любить самостійно працювати — малювати, збирати мозаїку тощо?
16. Який відсоток дітей може розуміти та точно виконувати словесні інструкції?
17. Який відсоток дітей може самостійно одягтися відповідно до погоди?
18. На вашу думку, яка кількість дітей у Вашій групі готова до Нової української школи?